

C. Senatosu Hakkâri Üyesi Adil Türkoğlu, 24 gün hastalığına binaen 11 . 12 . 1962 tarihinden itibaren.

C. Senatosu Ağrı Üyesi Veysi Yardımcı, 20 gün mazeretine binaen, 15 . 1 . 1963 tarihinden itibaren

C. Senatosu Burdur Üyesi Hüseyin Otan 20 gün hastalığına binaen 2 . 1 . 1963 tarihinden itibaren.

C. Senatosu Gaziantep Üyesi Nizamettin Özgül 15 gün, hastalığına binaen 5 . 1 . 1963 tarihinden itibaren.

C. Senatosu Bursa Üyesi İhsan Sabri Çağlıyangıl 15 gün mazeretine binaen 13 . 1 . 1963 tarihinden itibaren.

C. Senatosu Muğla Üyesi Haldun Menteseoğlu, 10 gün mazeretine binaen 7 . 1 . 1963 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Teker teker okutup oylarınıza sunacağım.

C. Senatosu Hakkâri Üyesi Adil Türkoğlu, 24 gün hastalığına binaen 11 . 12 . 1962 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Bunlar rapora müstenittir. Oylarınıza arz ediyorum.

Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edil-

miştir.

C. Senatosu Ağrı Üyesi Veysi Yardımcı, 20 gün mazeretine binaen, 15 . 1 . 1963 tarihinden itibaren

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

C. Senatosu Burdur Üyesi Hüseyin Otan, 20 gün hastalığına binaen, 2 . 1 . 1963 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

C. Senatosu Gaziantep Üyesi Nizamettin Özgül 15 gün, hastalığına binaen 5 . 1 . 1963 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

C. Senatosu Bursa Üyesi İhsan Sabri Çağlıyangıl, 15 gün mazeretine binaen 5 . 1 . 1963 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

C. Senatosu Muğla Üyesi Haldun Menteseoğlu, 10 gün mazeretine binaen 7 . 1 . 1963 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. — SORULAR VE CEVAPLARI

A. — YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

BAŞKAN — Gündemin ikinci maddesine geçiyoruz.

1. — *Cumhuriyet Senatosu Kastamonu Üyesi Nusret Tuna'nın, iş takip büroları kurulması*

hakkında ne düşünüldüğüne dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığından sözlü sorusu (6/152)

BAŞKAN — Sayın Nusret Tuna, yok. Gelecek birleşime bırakılmıştır.

6. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

BAŞKAN — İctüzüğün müzakeresine geçiyoruz.

1. — *Cumhuriyet Senatosu İctüzük teklifi ve Cumhuriyet Senatosu İctüzük Komisyonu raporu (2/15) (S. Sayısı: 65 e ek) (1)*

BAŞKAN — 151 nci maddenin müzakeresi yapılmış, bir karar alınamamıştı. Bu husustaki takrirleri tekrar okutuyorum.

(1) 65 e ek S. Sayılı Basmayazı 24 . 10 1962 tarihli 95 nci Birleşim tutanağı sonundadır.

Yüksek Başkanlığa

(151) nci maddenin aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Kars

Sırrı Atalay

C. Senatosunun teşkilâtı aşağıda gösterilmiştir.

1. Başkanlığa bağlı :

a) Özel Kalem,

b) Emniyet Grubu.

2. İdare Âmirlerine bağlı :

a) Saymanlık, Levazım ve Daire müdürlükleri,

b) Saymanlığa bağlı veznedarlık.

3. Genel Sekreterliğe bağlı :

a) Komisyon, müdür ve sekreterlerini de ihtiva eden Kanunlar, Tutanak, Basımevi, Personel, Arşiv, Basın ve Evrak müdürlükleri,

b) Komisyonlara bağlı Bütçe Plân ve Kıtaplık müdürlükleri,

c) Doktorluk.

BAŞKAN — İkinci takriri de okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Anayasanın 67, 70, 84 son 85/1 ve 85/3 bölümleri ile Anayasanın diğer bölümleri de göz önünde bulundurularak eski 156 - 157 yeni 151 ve 152 nci maddelerinin yeniden tedvini için komisyona iadesini arz ve teklif eylerim.

Aydın

Fikret Turhangil

BAŞKAN — Bir takrir daha vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

İçtüzüğün 151 nci maddesinde değişiklik yapılırken millî Sarayların da Cumhuriyet Senatosuna bağlanmasını arz ve teklif eylerim.

Manisa

Ferit Alpiskender

BAŞKAN — Efendim, Sırrı Atalay arkadaşımızın takrirlerine komisyon da iştirak etmektedir. Diğer taraftan, Sayın Fikret Turhangil'in takrirlerinde de maddenin komisyona iadesi istenmektedir. Komisyon geçen celsede buna lüzum görmediğini bildirmişti.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ AMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Efendim, geçen sefer celsenin tatilinden bilistifade bunu yine tetkik ettik ve iadesine lüzum görmüyoruz.

BAŞKAN — O halde, 151 nci maddenin yeniden tetkik ve tedvini önermeleri oylarınıza sunmadan evvel, arkadaşların hatırlamaları için tekrar okutuyorum.

(Sırrı Atalay'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Buyurun Mehmet Hazer.

MEHMET HAZER (Kars) — Muhterem arkadaşlar; bu kadro mevzuu, bir İçtüzük meselesi olmaktan ziyade bir kanun mevzuudur. Ka-

nunların tabi olduğu usule göre böyle bir kadro istihsal edilmeden Senato İçtüzük hükmü ile bunu tesbit etmek mümkün değildir. Bu itibarla bunun usulü veçhile bir kanun halinde tedvin edilmesi lâzımgelir; ondan sonra İçtüzük bunu bu halde tesbit edebilir.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Sarıgöllü.

OSMAN SAİM SARIĞÖLLÜ (Aydın) — Muhterem Başkan, muhterem Cumhuriyet Senatosu üyeleri; İçtüzükte böyle bir hükmün bulunması, bugüne kadar olan teşriî hayatımızdaki zaruretlerin sevk ettiği bir keyfiyettir. Meclise girdiğimiz günden beri, Türkiye Büyük Millet Meclisine bir hükmi şahsiyet izafe etmek iddiasında bulunan Millet Meclisi üyelerinin bâzılarının zihniyeti karşısında, bizim kendi istiklâlimize kavuşma statümüzün, bir kanun mevzuu çerçevesi içinde, görevlerimizi ifa edebilecek hale gelmemiz için İçtüzükte teşkilât ile ilgili maddelerin konması, bir zaruret halini almıştır. Ancak, bu teşkilât bir kanun mevzuu ile, yani sarf yetkisi bakımından, bir bütçe mevzuu olduğuna göre, bu teşkilâtta bazı görevleri aksatırsa, bu Senatonun değil, teşriî hayatta usulsüz bir zihniyet getirmekte olanların mesuliyetine tevdi edilecek bir keyfiyettir. Bu zaruret içindir ki, biz, İçtüzüğümüzde ne gibi teşkilâta sahibolmamız lüzumuna işaret etmiş bulunuyoruz. Yoksa, burada tadad edilen, şu kadar kâtip, bu kadar daktilo ve şu kadar steno gibi bir husus derpiş edilmiş değildir. Fonksiyon adlandırılmıştır. Bu itibarla bu kadrolara sarf mezuniyeti verecek kanunla, bu lüzumun kanuni bir detayı olan İçtüzüğün, tasvibinizden geçmesini arz ve rica ediyorum.

BAŞKAN — Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Hazer; teşkilâtın kuruluşuna ait maddenin ancak bir kanun ile mümkün olabileceğini ve bir kadro kanunu olmadıkça teşkilâtın kurulamayacağı yolunda kıymetli fikirlerini burada ifade eder. Geçen Perşembe günü bu mevzu uzun şekilde Yüksek Heyetiniz tarafından görüşüldü. O zaman arz ve ifade edilmişti, her halde kıymetli arkadaşımız burada bulunmamış ve takip buyurmamışlardır.

Mevcut İçtüzüğün 218 nci maddesi, halen yürürlükte olan 218 nci maddesinde; Meclisin dahilî hizmetleri;

1. Kâtipi Umumilik;

2. Kâtibi Umumiliğe merbut teşkilât şudur;

3. İdare Âmirlerine merbut teşkilât şudur. ve nihayet 4 ncü maddeye kadar sayıyor.

Şimdi bizim kıymetli komüsyonumuzun hazırladığı 151 nei made metni, eski 218 nei maddeden alınmış, benim teklifim ise bunun daha iyi çalışılır şekilde bir şema şeklinde ifadesinden ibarettir. Kıymetli Hazer arkadaşımız der ki; «bu bir kadro işidir, bir kanunla mümkünür.» Meseleyi iki noktada ayırmak lâzımdır:

Birisi, bu gerek eski 218, gerek komisyonun getirdiği 151 nei, maddeler, gerekse benim değiştirme teklifim bir kadro mu istemektedir? Yoksa Cumhuriyet Senatosu teşkilâtının kurulmasını mı istemektedir? Bizim getirdiğimiz teklif, teşkilâtın kurulmasıdır. Cumhuriyet Senatosu İctüzüğü ile Cumhuriyet Senatosunun iç hizmetlerini görecektir teşkilâtın ne şekilde kurulacağını İctüzülümüzle tesbit ediyoruz.

Kadroya gelince : Sayın Hazer bunun bir kadro ve dolayısıyla bir kanun mevzuu olduğunu ileri sürdü, Eğer biz Umumi Kâtiplik kadrosu şu kadar liradır, Kanunlar Müdürlüğü şu kadardır, burada çalışacak memur, hizmetli veya D ve E cetvellerinden maaş alacak şu kadar kimse için kadro istiyoruz deseydik o zaman kendilerine hak vermek mümkün olurdu. Ve «bu bir kanunla mümkündür, veyahut, Bütçe Kanununun 7 veyahut 26 nei maddelerindeki şekle uygun bir sistem içinde, getirmeliyiz demekle haklı idi. Ama, bizim değiştirmek istediğimiz husus, bir kadro mevzuu değil, bir kanunla yapılması gereken ve Maliye Vekâletinden yeniden istenilen veyahut, Millet Meclisinin muayyen şekilde kontenjanından şu kadar kadronun ayrılması değil, Cumhuriyet Senatosu iç hizmetlerini görebilecek teşkilâtın kurulmasını istemekteyiz. Bunu biz İctüzüğümüzde yapabilir miyiz?... Yapamaz mıyız?... Geçen gün burada mevzuun müzakeresinde izah edildiği gibi, Fransa, İtalya, Birleşik Amerika senatoları içtüzükleri, teşkilâtlarını kendileri kurabildikleri gibi biz de, ilk defa 1934 tarihinde, T.B.M. Meclisinin memurları statüsü ve kadrosunu tesbit eden, 2512 sayılı Kanundan önceki zaman içinde, kadroları dahi içtüzükle tedvin edilmiş içtüzükle tesbit edilmiş bulunuyordu. Kadroları dahi tesbit ediyor. O kadar ki, kanun numarasını hatırlamam ama tarihi 1336, 1920 senesi Ey-

lül ayındadır, Aydın Mebusu Mazhar Germen takrir veriyor, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kütüphanesi yoktur, bu kütüphaneyi kurmak için dört bin lira Meclis bütçesine tahsisat koyalım, diyor, Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kütüphane lâzımdır, kütüphane kurulsun, diye. Bu ne bir kanun, ne bir İctüzük; doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisi kendisi karar veriyor ve bir kütüphane tesisine lüzum görüyor, dört bin lirayı bütçesinden ayırmak suretiyle şimdi büyük bir eser olan Türkiye Büyük Millet Meclisi kütüphanesi bu şekilde, meydana gelmiş bulunuyor. Böyle bir takrirle Umumi Heyet bu tahsisatı veriyor.

Kaldı ki, burada istenen bir İctüzük hükmü ile Cumhuriyet Senatosunun teşkilâtının kurulmasıdır. Ayrıca içtüzüklerin kanun hükmünde niçin olduğu, niçin olmadığı, hukukta geniş münakaşaları davet etmiştir. Ama bizim yeni Anayasamız, bu meseleyi de bir bakımdan halletmiştir. Meclisler İctüzüklerini kendi çalışmalarını ile ilgili gördükleri takdirde Devlet Şûrası, Askerî Temyiz, Temyiz Mahkemesi, Yüksek Hâkimler Kurulu, Anayasa Mahkemesi içtüzüklerinin tümü veya bir kısmı için iptal davası açabileceklerini, içtüzüklerin kanun mahiyetinde olduğunu Anayasamız kabul etmiş bulunmaktadır. İctüzükle biz teşkilâtımızın statüsünü yapabiliriz, bu mümkündür. Ama kadrolar... Sayın Hazer kadro ile teşkilâtı birbirine karıştırdı. Bunun için bir kanunla teşkilât kurulmasını istedi. Yani Cumhuriyet Senatosu Teşkilâtını kurmak için biz, Anayasanın 92 nei maddesine göre evvelâ Millet Meclisi Komisyonuna meseleyi götüreceğiz. Oradan geçirdikten sonra Millet Meclisine diyeceğiz ki, «siz bizim teşkilâtımızı lütfen kabul buyurur musunuz? Böyle bir teşkilât kuralım mı, kurmayalım mı?» Lider bir teşriî organ olarak her meclis kendi teşkilâtını kendisi yapabilir. Ve bunu İctüzüğü ile yapabilmesi, en tabîî ve akla gelen ilk mesele olarak hakkıdır. Bu sebeple, Sayın Hazer arkadaşımızın görüşüne iştirak etmek mümkün değildir.

BÂŞKAN — Sayın Hazer.

MEHMET HAZER (Kars) — Muhterem arkadaşlar; bizim bugüne kadar mer'î mevzuatımız, teşkilâta benzer, Sırrı Atalay arkadaşımızın görüşüne iştirak etmek mümkün değil-

tının mutlaka kanunla kurulmasını emretmek-
tedir. Kanunsuz hiçbir kamu teşkilâtı kuruldu-
ğu iddia edilemez. Binaenaleyh, bir kadro mev-
zuu da olsa, bir teşkilât meselesi de olsa, esasını
bu kanuna bağlamaya mecburuz. İktüzüğün ka-
nun mahiyetinde olması şekil itibariyledir. Te-
siri itibariyle bir kanun mahiyetinde değildir.
Sadece, Parlâmentonun iç çalışmasını tanzim
eder, üçüncü şahıslara olan tesiri bakımından
diğer kanunlardan farklıdır. Arz ettiğim bu se-
beple bir kadro teşkilâtı kurulduğuna göre
bir kadro teşkilâtının bir kanuna istinadetme-
sinde zaruret vardır.

Anayasanın demin işaret edilen hükmü de
bunu nakzeder mahiyette değildir. İş yapma
yetkisi arz ettiğim kanunun çıkması için bir
mazeret sebebi olarak ileri sürülemez. Diğer
Meclisin muhalefet veya mümanaati ise, zaru-
ret halinde olan bir ihtiyacın kabulü için bir
mâni değildir. Hakikaten, Senato için, bu teş-
kilâta lüzum varsa, o takdirde, hem zaruri hem
lâzımdır. Bu sebeplerle, meseleyi bir İktüzük
hükmü ile halletmek mümkün değildir. Boş ye-
re üzerinde durmakta bir fayda yoktur. Kanun
çıkdıktan sonra İktüzük tanzim edilmiştir. Ev-
velâ Teşkilât Kanunu çıkmıştır, ondan sonra
İktüzük onu hudutlamıştır.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Atalay.

SİRRİ ATALAY (Kars) — Efendim gayet
kısa olarak arz edeceğim: Evvelâ;

1. 2512 sayılı Kanundan İktüzük çok ön-
cedir en aşağı 5 sene önce. Sayın Hazer bunda
aldanmaktadır.

2. Türkiye Cumhuriyeti Cumhuriyet Se-
natosu, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasıyla ku-
rulmuştur. Bu isim, bu kuruluş organa Ana-
yasayla verilmekte ve İktüzük ve teşkilâtını
tanzim etmek için yine Anayasaya bu orga-
na yetki vermektedir. Binaenaleyh söyledik-
leri vârit değildir. Hürmetlerimle.

FERİT ALPİSKENDER (Manisa) — Söz
istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

FERİT ALPİSKENDER (Manisa) — Muh-
terem Başkan, muhterem arkadaşlarım, bu
madde hakkında geçen celse de uzun boylu
dikkat edilip üzerinde görüşülmüştü; Sayın
Sırrı Atalay arkadaşımız da çok güzel bir şe-
kilde Cumhuriyet Senatosunun, çalışmalarını

bizzat tanzimi salâhiyetinin, kendisinde bulun-
duğunu ifade ve beyan buyurdular. Esasen
Anayasa sarıhtır. meclisler kendi çalışmala-
rını, kendi organlarının, bizzat tesbit ederler
ve bunlarda İktüzükle olur. Binaenaleyh bir
Meclisin kendi çalışmalarına kendi organla-
rına ait hususların tanzimi yetkisini başka bir
Meclise verdiği de görülmemiştir. Bizzat Ana-
yasanın bahsettiği yetkiye göre bu müesseseler
bu organları Cumhuriyet Senatosunun
bizzat kendisi tesbit etmek durumunda ve mec-
buriyetindedir.

İkincisi, arkadaşımız, kadro, teşkilât ve
maaşlarla, organların teşkilini karıştırıyor-
lar. Biz, geçen sene, Bütçe Encümenine se-
natörler olarak gittik; bir Teşkilât Kanunu-
nun çıkartılmasını istedik. Bize o zaman de-
diler ki, «Teşkilât kanununu İktüzük tayım-
eder, bir iktüzüğünüz olmadığına göre, nasıl
olur da, bizden, bu kadar süratle bir teşki-
lât kanununun çıkartılmasını istersiniz. Ev-
velâ iktüzüğünüzü çıkartın, organlarımızın
neler olduğunu tesbit edin, ondan sonra ge-
lin bizden kadro isteyin» Sırrı Atalay arka-
daşımız çok güzel ifade ve beyan buyurdu-
lar; Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulalı-
dan beri, her Meclisin kendi organları İktü-
zükte tadat edilmiştir. Ondandır tadat edi-
len bu organlara kaç kâtip, kaç memur ve
bunların da maaşlarının, derecelerinin tesbiti
şekli, bir taraftan Teşkilât Kanunu vasıtasıyla,
bu kadroları almak suretiyle tesis edilmiş-
tir. Bu parlömenter bir teamüldür. Sonra,
İktüzüğün ismi de üzerinde; İktüzük deniyor...
Bir kanun hükmü kuvvetindedir. Yalnız
meclislerin iç nizamlarını tesbit ettiği için İktü-
zükle denilmiştir. Bu cihetle Reisicumhurun
tasdik ve ilânına vabeste değildir. Yalnız on-
dan müstesna olan bir kanundur. Bunun böyle
olduğu Belçika Parlâmentosunda, Hollanda
Parlâmentosunda ve Fransa Parlâmentosun-
da da teessüs edilen ananelerle İktüzüğün bir
kanun hükmü kuvvetinde olduğuna işaret-
edilmiştir. Bu itibarla sayın Hazer arkadaş-
ımızın endişeleri vârit değildir. kendi organ-
larımızı İktüzükle tesbit edip, bu organlarla
ilgili kadro ve maaşları Teşkilât Kanunu ile
çıkartacağız. Binaenaleyh kendilerinin de
bir senatör olarak bu davaya yardımcı olacak-
larını ümid ederim. Hürmetlerimle

BAŞKAN — Sayın Sarıgöllü.

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Aydın) — Arkadaşım gayet veciz olarak ifade buyurdular, bu itibarla konuşmıyacağım.

BAŞKAN — Efendim, başka söz istiyen?... Yok. İlk önce maddenin encümenine gitmesi hususundaki teklifi nizamnameye uyarak reye koymaya mecburum. Maddenin encümenine tekrar gitmesini kabul edenler.. Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Sırrı Atalay arkadaşımızın teklifini bir kere daha okutarak reyinize arz edeceğim.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, komisyon olarak iki kelime arz edeyim; geçen sefer mâruzatta bulunmuştuk, sebeplerini izah etmiştik, eğer lüzum görülürse, iki kelime ile tekrar hatırlatayım. (Lüzum yok sesleri)

BAŞKAN — Görüşülmüştür efendim.

(C. Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim, bir de ilâve olarak, sarayların buna ithali teklif edilmektedir. Encümenin, bu hususta bir mütalâası var mı efendim?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU BAŞKANI AHMET YILDIZ (Tabii üye) — Bu hususun encümeninde çözülemeyeceği kanısındayız. Çünkü, şimdiye kadar gelen bir düzen mevcuttur. İki Meclis arasında, müştereken bir çözüme varılmadıktan sonra bu teklif üzerinde karar verebileceğimiz kanısında değiliz. Çünkü, eskiden Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı idi ama şimdi bu, Büyük Millet Meclisi Başkanlığı diye bir makam yok, iki Meclis var. Fakat bunların hangisine ait olacak, nasıl düzenlenecek : Kanaatimizce bu, teşkilâta ait bir kanun konusu olmaktan ziyade, bir özel kanun konusu olması lâzımgelir. Tek başına yetkimizin olduğu kanaatinde değiliz.

BAŞKAN — Müsaadenizle arkadaşlar bu husus; Sırrı Atalay'ın teklifini reyinize arz ettikten sonra eğer Umumi Heyet tarafından kabul edilirse ilâve ederiz. Şimdi Sayın Sırrı Atalay'ın taktirini kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

FERİT ALPİSKENDER (Manisa) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Ne hakkında?

FERİT ALPİSKENDER (Manisa) — Millî Saraylar hakkında söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

FERİT ALPİSKENDER (Manisa) — Muhterem arkadaşlar, geçen celsede millî sarayların neden İçtüzükte, Senato organlarını tesbit ederken Senato'ya bağlı müesseseler gibi bunun da tüzüğe bağlanmasını arz etmiştim. Fakat bugün görüyorum ki, encümen bu mesele üzerinde yeter derecede durmamıştır. Bu itibarla yüksek dikkatinizi tekrar celbetmek mecburiyetinde kaldım. Millî Sarayların Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı olmasının sebebi, Reisi cumhurun yazlık ikâmetgâhı bulunması ve Büyük Millet Meclisi gibi tamamen millî bir karakter taşınması idi. Eskiden Devletin başı olan sultana bağlı bulunan bu müessesenin hilâfet ve saltanat ilga edildikten sonra tekrar Cumhuriyet rejiminde, yine Devletin başı olan Reisi cumhura bağlanması mecburiyeti görülmüştü, fakat Türkiye Reisi cumhurunun tabii vekili ve Reisi cumhurun bu bakımdan birçok işlerini düzenliyen Büyük Millet Meclisi Riyaseti olduğu için, ona bağlanmıştır. Şimdi, Millet Meclisi bu durumdan çıkmıştır. Çünkü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinden mürekkep bir parlamento olmasına ve Reisi cumhurun vekili tabiisi ve onun bu gibi hususları ile meşgul olan Cumhuriyet Senatosu Başkanı bulunduğuna göre, artık bunun Millet Meclisine bağlanmasına mahal yoktur. Binaenaleyh, doğrudan doğruya, eğer Maarif Vekâletine veya başka bir teşebbüse müzelerin devri gibi, haber aldığımız bir cereyan hâkim olmazsa, ki olmayacaktır. Eğer bu, diğer müesseseler gibi Maarif Vekâletine ve müzelere bağlanacak olursa, bunun gibi hem tarihî değeri günden güne yıpranıp yok olacak ve hem de bugünkü dikkat ve itinaya mazhar olmayacaktır. Bu itibarla biz İçtüzüğümüzde Reisi cumhurun yazlık ikametgâhı olmasındaki kasıt ve niyete göre bu saraylar Cumhuriyet Senatosuna bağlanacak olursa bundan sonra Hükümet yeni bir teklifle karşımıza gelir, siz her ne kadar buraya koymuşsanız da bunun müze haline getirmek daha uygundur veyahutta biz Maarif Vekâletine bunu devredeceğiz, bir âsârı ântika olarak muhafazasını daha uygun görüyoruz denildiği zaman o vakit bu cihetler teemmül edilebilir. Fakat bunların doğru olmadığı kanatindeyim. Çünkü hangi yere müze yapılmış ve Maarif Vekâletine devredilmiş ise maalesef bugün mailî inhidam bir vaziyete girmiş, tarihî değerlerini kaybetmiş, yıpranmaya yüz tutmuştur. Bunları Türk

milletinin düyunu umumiye yoluyla milyonlar harcayarak kendisine mal ettiği tarihi ve estetik müesseselerdir.

Buna en büyük değerin verilmesi ise Cumhuriyet Senatosuna bağlanmasındadır. Bendeniz önergemin nazarı itibara alınmasını cümleden bilhassa istirham ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Atalay... Bir dakıka.

Efendim, bir durum vardır; bu husus müşterek Divan toplantısında mevzuubahsolmuştur, tahmin ederim ki, Sayın Atalay kendileri de buna temas ederler.

SIRRI ATALAY (Kars) — Efendim, madde, «Cumhuriyet Senatosunun iç hizmetleri» başlığını taşır. Takririm kabul edildiğine göre, bunun Cumhuriyet Senatosu teşkilâtının iç hizmetleri olması lâzımgelir. Madde Cumhuriyet Senatosu teşkilâtı ve iç hizmetleri olduğuna göre Millî Saraylar ile Cumhuriyet Senatosunun ilgisinin görüşülmesi yeri burası değildir. İlerde müşterek hizmetlere ait yeni bir madde içerisinde Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi müşterek hizmetleri yahut da başka bir madde ile Millî Saraylarla ilgili kısmı tesbit etmek mümkündür. Bu bakımdan biz bu madde ile Cumhuriyet Senatosunun teşkilât ve iç hizmetlerini tedvin ediyoruz. Millet Meclisi idaresi yahut da Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinin müşterek idaresi ayrı bir madde ve statüdür. Bir önerge vermiş bulunuyorum. Millet Meclisi ile ilgili kısımlar başka bir maddede mütalâa etmek lâzımdır. Yeri burası değildir. Bu itibarla komisyon eski 156, şimdiki 151 nci maddesinde Millî Saraylar bu bakımdan mütalâa edilmiş değildir. Sayın Alpiskender'in fikrine hürmet ederim ama yeri burası değildir.

Millî Sarayları bir teşkilât olarak kurmıyacağız, bir iç hizmet de değildir. Bu sebeple bir başka yerde mütalâa edelim. Bu madde ile de teşkilâtımızı ve iç hizmetlerimizi tedvin edelim.

BAŞKAN — Sırrı Atalay'ın, esas itibariyle, hakkı vardır. Ancak müzakereye başlanmıştır. Tekrar dönüp, tekrar başlamaktaansa şimdi bir karara varırız, kabul edilirse ilerde yerini buluruz.

Sayın Yıldız.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU BAŞKANI AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın arkadaşlarım, komisyonea kanımız şudur : Bu, bir özel

kanun meselesidir. Şimdiye kadar devam edegelen bir düzenin tek taraflı olarak, Cumhuriyet Senatosu Tüzüğü ile çözümünün mümkün olacağına kaani değilim. Verilen bilgilere göre, temaslar devam etmektedir. Hükümet ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı arasındaki temaslardan Sayın Sırrı Atalay'ın bahsedeceğini bekledim. Sarayların statüsü ne olacaktır, hususunda bir konu mevcuttur, bu incelenmektedir. Belki bâzı çözüm şekli bulunacaktır. Hükümet bir özel kanun ile huzuruza gelirse, o takdirde Sayın Alpiskender'in Cumhuriyet Senatosuna bağlama hususundaki tezini, savunduğumuz aynı fikirleri, bu münasebetle savunur ve hal çarelerini ararız. Şimdi bu mesele burada çözüm durumunda değildir. Esasen saraylar bir tane de değildir. Bilindiği gibi, yalnız Yeşilköy'deki Cumhurbaşkanlığına bağlı kısmı vardır. Diğerleri müzedir. Bu saraylardan bâzıları sanat, kültür müzesidir.

Binaenaleyh şimdi, bu sarayların işleri bu şekilde görüşüp halletmek mümkün değildir. Bir bütün olarak ele alınıp statüleri sağlam bir esasa bağlanmalıdır.

Bir noktayı daha arz edeyim : Bunun Cumhurbaşkanının yazlık konutu olduğu düşünülerek Cumhuriyet Senatosuna bağlanması düşünülüyorsa bu takdirde Cumhuriyet Senatosuna değil, Cumhurbaşkanlığına bağlanması daha doğru olur. Binaenaleyh benim ve arkadaşlarımın kanaati olarak arz ediyorum : Bu meseleyi şu an gözemeyiz. Zaten yeri de burası değildir. Onun için müsaade ederseniz bundan vazgeçelim. Günü geldiği zaman özel kanun gelir, onu da burada görüşürüz. Ve arz ettiğim ehemmiyeti itibariyle, ilerdeki statüsü ele alındığı ve Başkanlık Hükümet ile temasta bulunduğu için bugün her hangi bir karara bağlamıyalım.

BAŞKAN — Sayın Özgünes.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Benim söyleyeceklerimi Yıldız arkadaşımız söyledi, onun için söz almaktan vazgeçtim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Aksu.

CENAP AKSU (Maraş) — Muhterem arkadaşlarım, halen tatbik edilmekte olan İçtüzüğü müze göre, Millî Saraylar Millet Meclisince murakabe edilmekte ve bütün memurlar o müessese tarafından tâyin ve kontrol edilmektedir. Bu, malûmuâliniz olduğu üzere T. B. M. M. nin bir hizmetidir.

T. B. M. M. iki Meclisten teşekkül eden bir varlık olduğuna göre, bizim bugün tedvin etmekte bulunduğumuz İttüzüğe bir madde koymadığımız takdirde neyama Meclisin yani Millet Meclisinin bir üstünlüğünü kabul etmiş olacağız; onlar bir madde koymakla bu müesseseleri kontrole devam edeceklerdir.

Bu itibarla, bunu ya kendi tüzüğümüze veya hut da müşterek hükümlere koymalı ve biz burada bu hususta müşterek hükümleri tedvin etmeliyiz. Şöyle ki; «Millî Sarayları Millet Meclisi ile Senato müştereken kontrol ve tedvir eder» diye bir hüküm koymak mecburiyetinde olduğumuz kanısındayım.

Muhterem arkadaşım; müze buyurdular. Bu gün millî saraylar müze halinde değildir. Temenni edilir ki, müze haline ifrağ edilsin. Ama uzun senelerden beri bu, bir münakaşa konusu halinde devam edegelmiştir. Şurası muhakkaktır ki, gerek Millî Eğitim gerekse Basın - Yayın Vekâletine devir edilmesinde bir fayda yoktur. Çünkü biz gittik, mahallen tetkikler yaptık, gördük ki, yanında bir veliaht dairesi vardır. Bu veliaht dairesi Maarif Vekâletine devredilmiştir. Orası perişanlık içindedir. Halbuki Meclis tarafından kontrol edilmekte bulunan Dolmabahçe Sarayı ve diğer saraylar gayet muntazam tanzim edilmiş, böyle devam etmektedir. Gayet titizlikle muamele görmektedir.

Bu itibarla sayın Senato bu işe el atmalıdır. Sırrı Atalay arkadaşımızın dediği gibi, eğer yeri gelmediyse, başka bir madde de olsa, behemahal burada bir prensip kararına bağlanması mevkiinde olduğumuzu zannediyorum. Hürmetlerimle.

BASKAN — Sayın Eyidoğan.

AKİF EYİDOĞAN (Zonguldak) — Efendim, mesele, 1 ne T. B. M. M. nin kuruluşundan Hilâfetin, Saltanatın ilgasından bu yana T. B. M. M. nin bu müesseseye vermiş olduğu mâna ve telâkki tarzı ile ilgilidir. Hükümdarlık müessesesi kaldırıldıktan sonra, hâkimiyetin kayıtsız ve şartsız Türk milletine aid olduğu kabul edildikten sonra ve bâzı memleketlerde de olduğu gibi «droit de magèstè» denilen haklar, bütün hükümlerlik hakları ile beraber Büyük Millet Meclisine intikâl etmiştir. Bu saraylarda oturmak, saraylara el koymak, idare ve muhafaza etmek, saraylara Türk milleti adına sahip olmak bir şahsın hakkı değildir. Doğru-

dan doğruya milletin ve milletin yegâne mümessili olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin hakkıdır. O itibarla da Türkiye Büyük Millet Meclisinin emrinde idare edile gelmiştir.

Rahmetli Mustafa Kemal'de, Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi sıfatıyla, gidip Dolmabahçe Sarayında oturmuştur.

Florya'daki köşk, zannedirim, hâlâ belediyenindir. (Millî Sarayların sesleri)

Millî Sarayların değildir. Zaten alâkası yoktur.

Şimdi bir noktayı arz edeyim ki, o da bunu müşterek hizmetler mevzuu yapmak, iki meclisin bir müşterek hizmetini icabettirir şekilde bunu bir kanun ile bağlamak doğrudur. Müzelere dâhil olacaksa, bunlar müze vassfını haizdir. Turizm bakımından, hakikaten bir taraftan Devlete varidat getirecek ve İstanbul şehrine turist celbine güzel bir vesile teşkil edecek olanları da vardır. Aksine, müze olamıyacaklar da vardır.

Bu bakımdan, müşterek hizmetler mevzuu olarak hususi bir kanun tedvinine ihtiyaç olduğu kanaatindeyim.

BASKAN — Sayın Karakurt.

ESAT MAHMUT KARAKURT (Urfa) — Efendim, mesele, arkadaşlarımızın izahatından sonra, hale tarihi kısmın izahından sonra esash şekilde anlaşıldı.

Bu sarayların T. B. M. Meclisine intikali ve idaresi, kontrolü inkilâbın tabîî bir neticesidir dendi ki, doğrudur. Fakat, biz şimdi neye bunun üzerinde duruyoruz, ben anlıyamıyorum. Sanki, Meclisle Senato, bu sarayları taksim edeceğiz, idare edeceğiz, adeta kendi müesseselerimiz gibi kullanacakmışız gibi bir hava esiyor. Yok efendim! Millet Meclisi ne yapacak bu sarayları. Neye alıyoruz, angarya mı üzerimize alıyoruz? Millet Meclisi kontrol edecek, tamir edecek, damı akıyorsa tamir edecek, memurlarını tâyin edecek yani Meclis emrinde kalırsa Meclis âzaları gidip Dolmabahçe Sarayında oturacak değil ki, senatörleri de gönderelim. Orada otursun. Yok böyle bir şey. Damını tamir edecek memurlarını tâyin edecek. Bırakınız etsinler. Neye bunu üzerimize alıyoruz. Almayıahm. Kaldı ki, bir noktai nazar vardır, asla taraftar değilim. Bu saraylar ne Millet Meclisine ne de Senatoya bağlanmalıdır. Bunun yeri Müzeler Müdürlüğü-

dür. En doğrusu budur. En doğrusu müzeler müdürlüğüne sevk etmek. O bunu idare etsin. Bendeniz dünyayı iki defa dolaştım, ne kadar yıkılmış imparatorluğun, dünya üzerinde sarayı varsa gördüm. Bunlardan bir tanesinin bile müze olmayacağını görmedim. Caiz olmaz. Dünyanın neresinde görülmüş, bir inkılâp yapsın, imparatorluğu kaldırsın, onun yerine gitsin, ikâmetgâh olarak kullansın, görülemez. Bu olmaz. Zaten yersiz olur. Hâtırasına her zaman hürmet ederim. Atatürk müstesna bir şahsiyetti. Neden lüzum gördü, bilmem. O Dolmabahçe Sarayında otururdu. Bugün Reisicumhurun orada oturması münasip midir? Bugün için lüzum yoktur.

Bu bakımdan Senatonun idaresine lüzum gömüyorum. Bu fikir ileri sürülüyorsa, büsbütün hata ediliyor, Çünkü Reisicumhur mademki ikâmetgâh olarak kullanıyor; Reisicumhura vekâlet edecek olan Senato Başkamdır, binaenaleyh, dolayısıyla sarayların bizim tarafımızdan idare edilmesi lâzımdır. Böyle bir noktai nazar asla teeviz edilemez. Zinhar, Reisicumhur, hele bugünkü Reisicumhurun, gidipte Osmanlı Sultanlarının ikamet ettiği sarayda ikamet etmesi hatadır.

Bu itibarla, sarayların idaresini doğrudan doğruya Müzeler Müdürlüğüne bağlayalım, onlar burayı idare etsinler ve turistlere, talebelere gezdirilip ayrıca bir gelir de elde edilsin.

Sarayların idaresinin muhakkak bizim tarafımızdan yapılması doğru bir iş değildir.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Alpiskender.

FERİT ALPİSKENDER (Manisa) — Muhterem arkadaşlar; huzurunuzu bilhassa Sayın Esat Mahmut Karakurt arkadaşımızın iki hususa temas eden beyanları üzerine işgâl etmiş bulunuyorum.

Bir defa gerek Atatürk ve gerekse ondan sonra gelen reisicumhurlar bu sarayları sultanların, padişahların şahsi malları olarak telâkki etmemişlerdir. Hakikaten öyledir. Halen yeni borç altından kurtulmuş olan bu saraylar, dünyunu umumiye masraflarıyla Türk Milletinin malıdır. Türk Milletinin malı olmuş ve millî saraylar olarak telâkki edilmiş ve milletin yeğâne mümessili bulunan Meclisin sembolü olan Reisicumhur da Türk Milleti adına ve Türkiye Devlet Reisi olarak orada ikamet etmiştir. Bun-

dan daha tabii ve dürüst bir şey olamaz. Millî Saraylar demenin sebebi budur.

Millî Eğitim Bakanlığına devredilmesi meselesine gelince: Zaten bir zamanlar bu yola gidildi, sonra çayıldı. Demin Sayın Sezai O'Kan arkadaşımız bu sarayların durumunu lütfedip izah buyurdular. Hakikaten içim yandı. Günün birinde bir kanun gelirse ve biz bu sarayları nice yapacağız denirse, yine nâçiz arkadaşımız ben bu kürsüden itiraz edeceğim.

İkincisi, Reisicumhur Devlet Reisidir. Bizim seçtiğimiz bir şahıstır. Ecnebi Devlet Reisicumhurlarını misafir eder, Türk Milleti adına ağırlar. Cumhuriyet Senatosu Başkanının sırasında Reisicumhurla olan münasebeti dolayısıyla bu ağırlamada misafiri buraya getirmesi zarurettir. Yeniden ecnebi devlet reislerini ağırlamak için saray mı yapacağız? Sarayların tarihi mâbedini, intişamını muhafaza edecek sistem ne ise o sistemi tercih etmek lâzımdır. Yapılan tecrübeler göstermiştir ki, bugün Millî Eğitim Bakanlığına devredilen sarayların hazine manzarası dolayısıyla, eskiden olduğu gibi sarayların yine Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı olarak kalması lâzımdır.

Yoksa biz bir senetör veya milletvekilinin oraya gidip oturamayacağını gayet müdrik bulunuyoruz ama teşrifat ve Devlet Reisi ile olan münasebetler bakımından bunun Büyük Millet Meclisinin ayrılmaması lâzımdır. Fakat bunu iki meclisten hangisi idare edecektir. Bugün görüştüğümüz madde, iki meclis arasındaki ihtilafı halletmek ve bu ikisi arasında hal yollarını çözmektedir. Bunun şimdi sırası gelmiştir ve bunu bir neticeye bağlamak da gayet tabii bir husustur. Sayın Karakurt'un buyurdıkları gibi bir senatörün orada gidip oturması mevzuubahis değildir. Bunun ecnebi Devlet reislerinin ağırlanacağı yer olarak düşünülmesi zaviyesinden, muhterem arkadaşımın kanaatlerine bu bakımdan iştirak edemeyeceğim. Beni mazur görsünler.

BAŞKAN — Sayın Celâl Ertuğ.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Muhterem Başkan, sayın senatörler; bu mevzuun bu kadar uzaması halinde de söz alışımından dolayı, sözlerime özür dileyerek başlayacağım.

Bendeniz de Esat Mahmut Karakurt arkadaşımızın fikrine iştirak temayülündeyim. Millet Meclisinin veya Cumhuriyet Senatosunun

yani her iki meclisin bizim Millî Sarayların idaresiyle bir alâkası olacağını ben mantikî görmüyorum. Acaba Dünyada bunun başka bir örneği var mıdır? Yani parlâmentoların saraylarla meşgul olduğuna dair örnek varsa, bunu komisyon bildirsın, izah buyursun.

Dünyanın her tarafında saraylar Antikite mevzuatına girmiş olup müze olarak muhafaza edilir.

Topkapı Sarayının durumu Maarif Vekâletinin saraylarla ilgili dairesinin kusurundan ileri gelmektedir. Tahsisatı yoktur veyahutta yetkili, kâfi derecede mütehassıs elinde değildir. Onun için sarayların millî müesseseler arasında ve turizm kaynağını artıracak şekilde bir yere bağlanması ve Parlâmento üyesinin gidip te saraylara bakıp bakmayacağı ve kontrol gibi bir vazifesi olacağını bendeniz düşünmüyorum. Gerçi millete ait bir müessesedir ama millete ait çok müesseseler vardır. Bunların hepsini gidip kontrol etmek imkânsızdır. Binaenaleyh, bendeniz buna lüzum görmüyorum ve Alpiskender arkadaşımızın fikirlerine iştirak edemiyorum. Diğer arkadaşlarımız haklıdır, eğer bir takdir verilerse kendilerine iştirak edeceğini arz ederim, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ergün.

ÖMER ERGÜN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Muhterem arkadaşlar; bu müzeler dolayısıyla söz almış bulunuyorum. Müzelerin kontrolü ve murakabesi, geçen sene iki Meclise ait bir mesele olarak ortaya çıktı ve ben de bu komisyonda vazifeli bir arkadaşınız olarak arz edeyim ki, gerek Senato Başkanının ve gerekse Millet Meclisi Başkanının bir arada yaptığı toplantılarda sarayların ihtiyaçlarını kontrol ve mahallinde tetkik için bir komisyon teşekkül etmişti ve bu suretle memleketimizin millî hazinelerini yakından görmek bahtiyarlığına erdim. Bilhassa, memleketimizde bulunan ve hattâ dünyada bir eşi bulunmayan hazinelere sahibiz; fakat, bakımsızlık yüzünden, bilhassa vatandaşın dikkatinden uzak olduğu için, maalesef memleketimizin içersinde bulunan bu eserler tam mânâsıyla kıymetlendirilemiyor, değerlendirilemiyor. Bilhassa 27 Mayıs İnkılâbından sonra iki Meclis sistemi ile parlâmentonun kurulması sebebiyle bu sarayların hangi Meclis tarafından idare edilmesi problemi ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bilhassa İktüzüğün şu müzakeresi sırasında bu me-

sele tamamen bugün halledilmesi icabeden bir meseledir. Ya Senatoya aidolmalıdır veya Millet Meclisine aidolmalıdır. Millet Meclisinden ayrı bir komisyon, Senatodan ayrı bir komisyon teşekkül etti. Birbirimizden ayrı ayrı faaliyetler gösteriyoruz ve bu sarayların ihtiyaçları, hattâ tamire muhtaç olan yerleri, maalesef iki komisyon olarak ayrı ayrı çalışılması dolayısıyla alâkasızlık gibi bir durumla karşı karşıya bulunmaktadır. Bendeniz dış memleketlerdeki sarayları da gördüm. Bilhassa İngiltere saraylarını gördüm. Fakat memleketimizde bulunan saraylar eşsizdirler. Bunları çok daha istifadeli hale getirmek mecburiyetindeyiz. Halka, turistlere bunları açmak suretiyle memlekete gelir temin etme imkânı da vardır. Bunun üzerine çok eğilmek mecburiyetindeyiz. Bu sarayları bir daha yapmamıza imkân yoktur. Bilhassa Dolmabahçe Sarayının ahşap olması dolayısıyla bakıma çok ihtiyacı vardır. Ne olursa olsun Cumhuriyet Senatosunun yahut da Millet Meclisinin murakabesi altına girmelidir. Mutlaka bir Meclis tarafından murakabe edilmelidir. Bu işten iki Meclis birden mesul olduğu takdirde ne tahsisat kolaylıkla çıkabilir, ne murakabe kolaylıkla yapılabilir. Bunun için benim mâruzatım; bugünkü İktüzük mevzuatına göre bu müessese üzerinde her iki Meclisin de kontrolü ve murakabesi vardır. Tamir ve bakıma muhtaç yerleri vardır, tahsisatı kolaylıkla çıkamıyor. Onun için bu işin bilhassa Senatoya bırakılmasına ben şahsen taraftarım. Şahsi kanaatımı bu şekilde beyan ederken, Topkapı Müzesine de iyi bakılmadığı, orada dikkatli bir tetkikat yapıldığı zaman daha kolaylıkla anlaşılabilir. Millî servetlerimiz üzerine çok daha dikkatle eğilmemiz lâzımgeldiği kanaatindeyim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Kalpaklıoğlu.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) —

Kıymetli arkadaşlarım, hakikaten bu mevzuda konuşmalar uzadı. Sizi yormak istemem. Mevzuun ehemmiyetine binaen bir iki kelime söylemek istiyorum.

Kıymetli hatip arkadaşları dinledim. Bilhassa Urfa Senatörü arkadaşımız meseleyi başka bir zaviyeden ele aldı. Ben kendilerine iştirak edemiyorum. Saraylara bakmak bir külfet olarak değil, şerefli bir vazife olarak telâkki edilmelidir. Yüksek Senatonun Millî Saraylara hizmet

etmesini bir külfet olarak düşünmemeli; şerefli bir vazife olduğunu kabul etmeli ve, böyle mü-talâa ve mülâhaza edilmelidir.

Sonra Maarife deniyor, müzelere deniyor. Arkadaşlar, biz Senato olarak Maarif Vekâleti kadar kendi mevzuumuza hâkim değil miyiz? Maarif Vekâleti, her hangi bir emin, her hangi bir memur, her hangi bir kayyum bizim Senatomuzdan daha iyi vazife takabbül etmesini bilecek, onun vazifesi daha iyi olacak, bu işten daha iyi anlıyacak, biz de Senato olarak yapamıyacağız. Bu fikri kabul etmek mümkün değildir.

Sonra, Maarif Vekâleti zannediyorum zaman zaman bu saraylara hizmet sarf etmiş ve aldığı bir habere göre pek müspet bir netice alamamıştır. Sonra Maarif Vekâleti bu sarayların arzu edildiği gibi kıymetlerini muhafaza ve tamirini mümkün kılamamıştır. Zaten bilirsiniz ki, Millî Eğitim Bakanlığının binlerce, onbinlerce binası ve okulları vardır. Tahsisatı yetmediğinden dolayı bunların tamirlerini dahi yaptıramamaktadır. Bir de Millî Saraylar gibi kıymetli eserleri kendisine bırakacak olursak, Millî Eğitim Bakanlığı bunu en iyi bir şekilde idare edebilecek mi? Ben zannediyorum. Her halde Millî Sarayların bir sahibini ararsak, Reiscumhurluktan evvel burasının Cumhuriyet Senatosuna verilmesi ve Senatonun bakımına terkedilmesi, en güzel bir hal şekli olsa gerektir.

Şimdi, bu saraylardan faydalanmak meselesine gelince: Ben bir kısım arkadaşlara bu bakımdan iştirak ediyorum. Muhafazasını üzerine alan Senato, aynı zamanda, buradaki binaların ve eşyaların tahribine gidilmeden en güzel şekilde istifade edilmesi yoluna da gidebilir. Buralara gelen dahilî ve haricî seyyahlara gezdirmek suretiyle bir menfaat temin edilir ve temin edilen bu menfaat bütçeye tahsisat olarak konar, bununla Senato sarayların tamirini yaptırabilir. Bu bakımdan Millet Meclisine bırakılmamalıdır. Bunu şerefli bir vazife olarak üzerimize alalım. Benden evvel konuşan arkadaşlara iştirak etmemek mümkün değil. İki komisyon teşkil ediliyor; ikiye ayrılınca da kuvvet de ikiye ayrılıyor. O oraya gidiyor, öbürü öbür tarafa gidiyor ve işler dağılıp gidiyor, bir netice de alınmıyor. Ama biz yalnız Senato olarak üzerimize alırsak çok iyi netice alınacağına kaniim. Bu bakımdan Meclise bırakmaya

lüzum yok ve Senato en güzel şekli ile bu binaları muhafaza etmesini bilecektir. Fakat, uzatmak istemem, düşünürsek en güzel şekil ve yol olarak bu takrire iştirak etmekle beraber, İhtizâz hükmü olarak bunun burada hallini mümkün kılacağız, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Aydiner.

HİDAYET AYDINER (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, Yüksek Senato ve Millet Meclisi teşrii bir murakabe uzvudur. İdare ve iera uzvu değildir. Bu itibarla ne saray nâzırlığı yapacağız, ne de saray tamirciliği. Zannediyorum ki, bunların Müzeler İdaresine verilmesi talep edildi. O halde de Millet Meclisi murakabe vazifesini yapamıyacak ve tahsisat veremeyecek, bu saraylar heba olup gidecektir, den-di. Ancak Müzeler idare uzvudurlar. Ancak vazifesini yapmamışsa biz murakabe ederiz. Binaenaleyh, bu ikisinin tamamen birbirinden ayrılması gerekmektedir. Yoksa, hem murakabe hem teşrii uzuv bir arada birbirini murakabe edemez ve bu işler de bu şekilde yürütülemez. Fakat ilâve buyurdular ki, «Senato idare etsin, hattâ istifade etsin, herkesi gezdiresin...» Bu da doğru değildir, olmaz. Vazifesi dâhilinde değildir. Senato bununla meşgul olmaz. Hazinele-rimiz millî servettir. Şimdiye kadar bundan istifade edilmemiştir.

Dolmabahçe Sarayı kısmen ahşaptır, betone edilmesi, kıymetli eserlerin oraya yerleştirilmesi lâzımdır. Louvre Müzesi gibi bir tarafından girilmeli öbür tarafından çıkılmalıdır. Bunu yapacak olan ne Senatodur ne de Millet Meclisi... Sayın Ahmet Yıldız'ın dediği gibi, bu ayrı bir konudur, ayrı bir kanun mevzuudur. Bunu kısa bir zamanda getirmeliyiz, bunun üzerinde işlemeliyiz. Memleket kıymetlerinden istifade etmesini bilmeliyiz. Yoksa, biz bir teşrii uzuv olarak, müzelerle uğraşamayız. Ve hangi elektrik tesisatının bozuk olduğu, sıvasının durumu, şunu, bunu murakabe edecek vaziyette değiliz. Biz kendi vazifemizi yapalım, herkes de aynı şekilde kendi işiyle uğraşsın.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; bu hususu reye arz etmeden evvel, Riyaset Divanı adına bir iki noktayı tenvir etmek isterim: Sarayların ne suretle idare edileceği hususu gerek Millet Meclisi ve gerekse bizim Riyaset Divanlarımızca görüşülmüş, nihayet müşterek bir Divanda tetkike arz edilmiştir. Bu mevzuda ya-

pılan birtakım toplantı ve müzakereler neticesinde, Millî Eğitim Bakanlığı ile de temas edilmiş, Turizm Bakımından da Basın - Yayın Bakanlığı ile de temas edip alınacak neticenin tekrar müşterek Divanca tezekkür edilmesine karar verilmişti. Fakat, Millet Meclisi Riyaset Divanı ile Senato Riyaset Divanı arasında bâzı anlaşmazlıklar yüzünden, bu meselenin tekrar mevzuubahsedilmek imkânı olmamıştır. Vaziyet bu merkezde iken, alacağımız bir kararın müeyyidesi ne olabilir?

Senato İktüzüğüne başladı, karar verdi. Oradan da, Millet Meclisinden de böyle bir madde çıkarsa o zaman ne olacak?... Bundan bir netice çıkmaz.

Vaziyeti tenvir maksadiyle söylüyorum, alınacak karar zaten heyeti umumiyenize gelecektir, o zaman katî bir netice verilmesi daha muvafık olur kanaatindeyim, mamafih takdir Heyetini-zindir.

Şimdi Ferit Alpiskender arkadaşımızın takririni tekrar okutup reyinize arz edeceğim.

Yüksek Başkanlığa

İktüzüğün 151 nei maddesinde değişiklik yapılırken, millî sarayların da Cumhuriyet Senatosuna bağlanmasını arz ve teklif eylerim.

Manisa

Ferit Alpiskender

BAŞKAN — Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

151 nei madde, Sırrı Atalay arkadaşımızın kabul edilen önergesi dairesinde komisyonea tedvin edilmiş bulunuyor. Komisyon teklifi arkadaşımızın önergesini de olduğu gibi aynen getirmiştir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Reye arz edin.

BAŞKAN — Teklifi madde olarak reyinize sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

C. Senatosu Genel Sekreterinin görevleri

MADDE 152. — Cumhuriyet Senatosu Genel Sekreterinin görevleri şunlardır :

1. Komisyonların çalışmalarını düzenlemeye Başkana yardım etmek;

2. Genel Kurul ile Başkanlık Divanında hazır bulunmak ve okunacak bilûmum evrak hakkında gerekli işlemleri yapmak;

3. Başkanlığın direktifi dairesinde gerekli yazışmaları düzenlemek;

4. Kendisine bağlı müdürlüklerin çalışmalarını nezaret ve murakabesi altında bulundurmak;

5. Cumhuriyet Senatosunun bütün memurları için gizli dosya tutmak ve sicil vermek;

6. Her devre sonunda bir yıllık neşretmek;

7. Komisyonların gördükleri işler hakkında yılda en az iki defa rapor düzenliyerek C. Senatosu Başkanına sunmak. (Başkanlıkça bu raporlar bastırılarak üyelere dağıtılır ve Resmî Gazete ile yayımlanır)

8. C. Senatosu üyelerinin yurt içinde ve gerektiğinde yurt dışında tedavileri için özel kanuna göre lüzumlu tedbirleri almak.

SIRRI ATALAY (Kars) — Efendim, bu 152 nei madde fazladır. 152 nei madde genel sekreterin vazifelerini getirmektedir. Genel Sekreterin ve diğer bâzı memurların yani, eski 218 nei maddede gösterilen teşkilâtın vazifeleri yine 221 nei madde gereğince Başkanlık Divanı tarafından tanzim edilecek bir yönetmelikle tesbit edilir idi. Zaten geçen günkü konuşmalarda komisyon da kabul etmişti ki, yürürlükte bulunan eski İktüzüğün 221 nei maddesini buraya almamışlardı. Bu maddede Cumhuriyet Senatosuna alınacak memurların alınma şartları, terfileri, tâyinleri ve haklarındaki disiplin kovuşturmalarının ne yolda yapılacağı, Başkanlık Divanıca tanzim edilecek bir yönetmelikle tesbit edilir, hükmü eski İktüzüğümüzdeki hüküm, nazara alınmamıştır. En mühim bir husus olup işleyişi sağlayacak olan bir hükmüdür. Sayın Artus, «Teşkilâtın ne yolda yapılacağını bilmediğimiz için alamadık.» demişlerdi ve vait buyurmuşlardı. Şimdiki 152 nei maddeyi çıkarıp, bunun yerine, «Başkanlık Divanı tarafından tanzim olunacak C. Senatosu iç idaresi yönetmeliği:

İç idareye, tutanakların tanzimine, bütün ve ücretlilerin işe alınmasına, işten çıkarılmasına, vazife ve yetkilerine ait nizami kaideler ile bütün memur ve hizmetlilerin haklarındaki disiplin kovuşturmalarına ait hükümleri tesbit eder.»

Bununla hem eski 221 nei maddedeki hüküm korunmuş olacak, hem de ayrıca, Genel Sekreter, Kanunlar Müdürlüğü, Levazım Müdürlüğü ve diğer kuruluşların vazifelerini tesbit için bir İç Yönetmelik konulması şeklini tesbit etmiş olacağız. Zannedirim ki, komisyon da buna iştirak eder.

BAŞKAN — Celâl Ertuğ.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Sayın Başkan, sayın senatörler; bendeniz yalnız 152 nei madde-

nin sekizinci fıkrasına temas etmek istiyorum.

Muhterem Sırrı Atalay arkadaşımızın buldukları formül zikredilen unsurları ihtiva eder, fakat Cumhuriyet Senatosu üyelerinin yurt içinde ve yurt dışında tedavileri için özel kanunlarla lüzumlu tedbirleri almak gibi fikrini verdikleri önerge ekarte etmiş oluyor. Teklifleri, ki, üzerinde durmak ve ehemmiyet verilmesi gereken bir husustur. Bir gün, Allah hiçbirimizi muhtacetmesin, her hangi bir ihtiyaç halinde hepimizin ödeme kabiliyetinin üstüne çıkan tedavi masraflarını icabettiren bir durum ortaya çıkarsa ne olacak? Bu sebeple bu 8 nci fıkranın bu maddeye ilâvesini bilmiyorum komisyon kabul eder mi?

Bu hususu Sırrı Beyefendinin teklif buyurdıkları madde de formüle edilmek suretiyle ve tekniğe uygun bir şekilde buraya alınmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, 151 nci maddede yapılan değişiklikten sonra bu maddenin de biraz evvel sayın Sırrı Atalay arkadaşımızın verdiği önergede olduğu gibi, değişmesi zaruri idi zaten... Binaenaleyh, Sırrı Atalay arkadaşımızın takririne komisyon olarak katılıyoruz. Bu 152 nci maddenin 8 nci bendindeki hüküm, yeni bir hükümdür. Bu hüküm, tüzüğün tümü üzerinde görüşmeler yapılırken yüksek huzurunuzda bâzı arkadaşlarımızın verdikleri örnekler ve bu kürsüde izhar ettikleri arzular komisyonumuzca incelenerek konulmuştu... Bunlar doğrudan doğruya Senato üyelerinin yurt dışında tedavilerini tanzim eden hükümlerin, İchtüzüğe konulmasını istiyorlardı. Buna imkân göremiyen komisyon, bunun özel bir kanunla tanzimi gerektiği sonucuna varmış ve özel kanunun tanzimini takibettirmek ve onun hatırdaki tutulmasını sağlamak için bu fıkra da özel kanuna göre yurt dışında tedaviyi sağlamak için lüzumlu tedbirleri almayı bir bent halinde maddeye ilâve etmiş bulunmaktadır. Bu suretle sayın arkadaşım doktor Celâl Ertuğ'un sorusunu cevaplandırmış oluyorum. Özel kanun henüz mevcut değildir. Fakat, bu bende konmuş olan hüküm, özel kanun yapılmasını ve bunun tabikati hususunu da âdeta bizim Başkanlık Divanına ödev olarak vermiş bulunmaktadır. Şimdi her iki vaziyeti de görmek için, maddenin 8 nci bendinin Sırrı Atalay arkadaşımızın takririne

bir bent olarak ilâvesini ve çok haklı olarak ifade ettikleri gibi, bizim için çok önem taşıyan bu son bendin yeni tüzükte muhafaza edilmesi sağlanmış olacağız. O halde, Sırrı Atalay arkadaşımızın takririne 8 numaralı bendin bir fıkraya olarak ilâvesi suretiyle maddenin kabul edilmesini istirham ederim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Yeri gelmişken bir hususu rica edeceğim : Bu yönetmelikte Cumhuriyet Senatosu üyelerinin yurt içinde ve yurt dışında tedavileri için özel kanuna göre lüzumlu tedbirleri alması, şeklinde gösterilmesi olabilir mi?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Devamla) — Olabilir efendim.

BAŞKAN — Sayın Artukmaç.

SADIK ARTUKMAÇ (Yozgat) — Efendim, 8 nci bendin kalkınasında bir mahzur yoktur. Ve sayın Sırrı Atalay'ın takririne ilâvesine de lüzum yoktur. Çünkü, sekizinci bentte bahis mevzuu edilen husus, kanunlarla, gerek Başkanlık Divanına, gerekse Genel Sekreter veya her hangi bir vazifeli memura verilmiş bir vazife olduğuna göre, kanunun hükmü dairesinde hareket edilmesi gayet tabii ve zaruridir. Bu bakımdan sekizinci bendin tamamıyla çıkarılmasını ve Sırrı Atalay arkadaşımızın takririnin aynen kabul edilmesi yerinde olur. Teklifin kabulünü istirham ederim. Saygılarımla.

SIRRI ATALAY (Kars) — Takrire, bu şekilde girmesinde fayda vardır. Bu bakımdan Celâl Beyin tekliflerine iştirak ediyorum.

BAŞKAN — Sırrı Atalay'ın teklifini evvelâ reylerinize sunacağım, ondan sonra sekizinci fıkranın ilâve edilip, ilâve edilmemesini reye sunacağım.

Sırrı Atalay arkadaşımızın teklifi; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, fıkralarının yerine kaim olmak üzere verilmiştir.

SADIK ARTUKMAÇ (Yozgat) — Bütün maddenin yerine kaim olmak üzere verilmiştir, bunun tasrihini rica ederim. 152 nci maddenin yerine kaim olmak üzere takriri verdiğine göre bu şekilde oya konulması lâzımdır.

BAŞKAN — Sözeü, teklifin yedi fıkraya kaim olmak üzere kabulünü ve sekizinci fıkranın da ilâvesini istiyor.

Şimdi, Atalay arkadaşımızın takrirlerini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki hususların (152 nei) madde olarak İktüzüğe ilâvesini arz ve teklif ederim.

Kars

Sırrı Atalay

Başkanlık Divanı tarafından tanzim olunacak C. Senatosu iç idaresi yönetmeliği :

İç idareye, tutanakların tanzimine, bütün memur ve ücretlilerin işe alınmasına, işten çıkarılmasına, vazife ve yetkilerine ait nizamî kaideler ile bütün memur ve hizmetlilerin haklarındaki disiplin kovuşturmalarına ait hükümleri tesbit eder.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, ayrıca önergeme şu hususun da eklenmesini istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, şimdi verilen takrir ile sekizinci fıkranın bir irtibatı olmuyor.

Buyurun Sayın Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Önergeye, ikinci fıkra olarak, Sayın Ertuğ'un işaret ettiği şekilde «C. Senatosu Genel Sekreteri, üyelerin yurt içinde ve gerektiğinde yurt dışında tedavileri için özel kanuna göre lüzumlu tedbirleri tesbit eder» fıkrasının eklenmesini istiyorum, önergeme bunu ekliyorum, bu şekilde beraber okunsun.

BAŞKAN — Takrirleri ayrı ayrı reye koyacağım. Ama redaksiyon, nihayet encümen tarafından yapılacaktır. Çünkü mütemadiyen tekliflerin gelmesi tekrerrür edecektir.

Takrir okutuyorum :

(Sırrı Atalay'ın 152 nei maddeyle ilgili önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — 152 nei madde yerine kaim olmak üzere Sırrı Atalay arkadaşımız tarafından bu takrir verilmiştir.

ÖMER LÜTFİ BOZCALI (İzmir) — Arkadaşımızın verdiği takirde «tesbit eder» diyor. Halbuki «tesbit ve tedvir eder» olması lâzımgelir. Çünkü aynı hizmeti yapacaklar. Yalnız tesbit etmek değil aynı zamanda tedvir etmesi de lâzımdır.

BAŞKAN — Efendim, müsaade ederseniz, mâna anlaşılmıştır.

ÖMER LÜTFİ BOZCALI (İzmir) — Arkadaşımız tesbit eder şeklinde ifadede bulunmuşlar, bunun «tesbit ve tedvir eder» şeklinde olması icabeder.

BAŞKAN — Efendim, takriri reynize arz ediyorum, fikir anlaşılmıştır; redaksiyon için, encümene verilir. Takrir kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Takrir redaksiyon için encümene veriyorum, sonra, madde olarak reynize arz ederim.

Altıncı kısım

Çeşitli hükümler

Törenlere katılma

MADDE 153. — C. Senatosunun Genel Kurulu ile katılamıyacağı törenlerde Başkanlık Divanı C. Senatosu adına hazır bulunur.

C. Senatosu adına bir heyet gönderilmesi halinde, katılacak üyelerin sayısı C. Senatosu tarafından belirtilir ve heyet ad çekme ile seçilir.

Başkanvekillerinden, Divan sekreterlerinden ve İdare Âmirlerinden birer zat behemehal bu heyete girer.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

C. Senatosu binası

MADDE 154. — Cumhuriyet Senatosu, Genel Kurulca başkaca bir karar alınmadıkça, Türkiye Büyük Millet Meclisi binasına ait plânda C. Senatosu için ayrılan bölümlerde çalışır.

C. Senatosu binası, C. Senatosu çalışmalarından gayrı her hangi bir maksat için kullanılamaz.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Başkan konağı

MADDE 155. — C. Senatosu Başkanı, C. Senatosu Başkanlığına mahsus konakta oturur.

BAŞKAN — Yalnız burada konak biraz tuhaf değil mi?

ESAT MAHMUT KARAKURT (Urfa) — «Konak» gayet güzel Türkçe bir kelime. (Konak olsun sesleri)

İKTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Israr etmiyoruz. «Konak» olsun.

BAŞKAN — Zaten konak olarak yazılmıştır. «Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına mahsus konakta oturur.» diyor. Maddeyi reylerini

ze sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler...
Madde kabul edilmiştir.

Kravat mecburiyeti

MADDE 156. — Üyeler, Genel Kurul ve komisyon toplantılarına kravatlı olarak katılmak mecburiyetindedirler.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, komisyonun bu maddeyi getiriş sebebinin anlamamaktayım ve buna iştirak etmeye imkân yoktur. Aneak, kravat, ceket, çorap gibi medenî kıyafetin sadece bir parçasıdır, sanıyorum. Senatoya kravatsız gelmek; çorapsız gelmek, ceketsiz gelmek gibi muâşeret kaidelerine aykırı bir harekettir. Şimdi, bunlardan sadece medenî kıyafetin, sadece bir unsurunu zikretmek ve diğerlerini zikretmemek, âdeta diğerleri mecburi değilmiş gibi bir mâna çıkıyor.

Meselâ yaz aylarında, sıcak günlerde kravatsız gelmek lâzım da acaba, ceketsiz gelmek mümkün mü?... Kravat mecburi de ceket ihtiyari mi?..

Ayrıca, burada, üyelerin her hareketini içtüzükle tanzim etmeye imkân yoktur. İchtüzüğün, bizi mecbur etmediği öyle haller vardır ki, bunları yapmayız. Bütün hareketler içtüzükle tanzim edilmez. Öyle zannediyorum ki, Senatoya, kilot pantolon ve çizmeyle de gelinmez. Senatoya ceketsiz de gelinmez. Şu halde, burada, «Kravat mecburidir.» demeye hiç ihtiyaç yoktur, bu madde fuzulidir.

Ayrıca, maddenin bir müeyyidesi de yoktur. Cezalara baktım; bir üye kravatsız gelirse ne olacak? Dışarı çıkarılabilecek mi? İhtar verilecek mi? Hayır. Şu halde müeyyidesi olmayan bir içtüzük maddesi kanaatince aynen bir muâşeret kaidesi gibidir. Her Senato üyesi Senatoya nasıl gelineceğini, ne gibi kıyafetle gelineceğini gayet iyi bilir. İchtüzükte bir kıyafet kararnamesini koymaya hiç de ihtiyaç yoktur. Başkanlık Divanı ve üyeler kıyafet muâşeretini ve Senatoya nasıl gelinmesi lâzımgeldiğini zannedersen iyi bilir; bu bakımdan lüzum yoktur.

Ayrıca bir husus daha var : Bu madde, bütün üyelere teşmil edilmiş oluyor zannedirim :

Hanım arkadaşlarımızın kıyafet şekli veya kravat takması, giyiniş tarzı teklif edilmemektedir. Madde ayrıca hanım üyelere kabili tatbik değildir, sanıyorum. Komisyon sadece erkek üyeleri düşünmüş ve ona göre bir kaide koymuştur. Bir kısım üyelerin buna uyamaları yüzünden bu maddenin tatbikine imkân olmayacaktır. Ben bir önerge takdim ediyorum, bu maddenin içtüzükten çıkarılması lâzımgeldiğine kaanüm, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Artukmaç.

SDAIK ARTUKMAÇ (Yozgat) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Özgüneş'in fikrine iştirak etmekteyim, bu maddenin çıkarılması yerinde olur. Şu kadar ki, daha evvel 7 nci madde vardı. Bu maddede «Başkan ve Başkanvekilleri Cumburiyet Senatosuna Başkanlık ederken frak giyerler» hükmü mevcuttu. Frak giyme mecburiyetinin konulmasının uygun olacağı kanaatindeyim. Bu hususta önceden de bir takrir vermiştim. Takririmin kabulünü istirham ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Bu madde hakkında 3 takrir var : Biri, madde ilâvesi, bini Suphi Batur tarafından verilen frak giyilmesi; bu maddeyle alâkalı kıyafet meselesi olduğu için... Biri de Sayın Sadık Artukmaç'ın takriridir. Bunları okutacağım :

İÇTÜZÜK KOMİSYONU BAŞKANI AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Komisyon adına söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU BAŞKANI AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Efendim, kravat ve frak üzerindeki Komisyonun görüşlerini arz edeceğim : Evvelâ «kravat» görüşümüzün pek öyle fazla yadırganmaması gerektiği inancındayız. Sayın Başkan da demin hatırlattılar «iki üç defa kravatsız ve hattâ ceketsiz gelenleri dışarıya çıkarmak mecburiyetinde kaldım» dediler. Demek ki, gelinebiliyormuş. Ama bunlar milletvekili mi bilmiyorum. Senatodan gelen var mı? Yalnız bu öyle pek yadırganacak bir hüküm değildir. Biz Tüzük maddesini savunurken diğer tüzükleri ve diğer sebepleri sadece bir gerekçe olarak savunabiliriz. Ama dünyada bir teamül, umumi bir davranış ve görüş vardır. Nihayet insan bir hükme varırken başkaları nasıl yapıyor diye bir fikir edinmek bakımından bâzı tüzüklere, bâzı diğer teamüllere müracaat eder.

Bu, dünyada gayet tabiidir. Binaenaleyh, bizim müracaat ettiğimiz bâzı tüzüklerde bu kayıt vardır. Teamülleri çok gelişmiş, aykırı bir hareketin olması beklenmiyen memleketlerin senatolarında da vardır bu gibi hükümler. Ama, buna rağmen arzu ederseniz, bu hükmün çıkartılmasında büyük bir engel yoktur. İsviçre'yi misal olarak ele alalım. İsviçre gibi, aykırı davranışın en az olması beklenen bir memleketin İctüzüğü'nün 8 nci maddesi «Üyeler oturumlara koyu renk elbise ile katılırlar» şeklinde bir hüküm koymakla elbiseyi dahi tahdit eder. (O ayrı, öyle olabilir sesleri) Şimdi, isterseniz, elbiseyi açıklamakta da mahzur görmeyiz; biz bunu çok basit bir hüküm olarak koyduk, çünkü memleketimizde bu kadarlık kifayet ve elbise üzerinde Senatoda durulmaması gerekeceği tezi ile elbiseyi burada kasdetmedik. Fakat arz ettiğim gibi, biraz evvel Sayın Başkan hatırlıyorum, mütaaddit defalar «kravatsız ve hattâ ceketsiz gelenler oldu» dediler. Bunu size aynen iletirim.

Şimdi Sayın Özgünes arkadaşımız buyurdular; kadınlar da var. Hiçbir yerde kanaatimece kadınlar için böyle bir hüküm konulamaz» Halbuki kimi ilzam ediyorsa bu hüküm ona tatbik edilir. Binaenaleyh, böyle bir hükmün tatbiki için sayın senatörlerin bir fikir edindikleri kanaatindeyim.

Sonra, bir noktayı daha teklif buyurdular, frak giyilsin dediler. Frak esasen komisyonun görüşü idi. Eğer, Yüksek Heyetiniz kabul ederse, biz komisyon olarak Başkanlık yapan sayın zâtın fraklı gelmesini teklif etmiştik ve şimdi de bu teklife aykırı bir düşüncemiz yoktur.

Özet olarak kravatı koyuşumuzun sebebi, hem Millet Meclisi hem burada birkaç misalini görmüş olmakla bunun aksine bâzı tezahürler olmasın diye, sırf gerekçede arz ettiğim gibi, umumî teamülle, umumî davranışlarla ve bazanda bu iş yapılabilirmiş diye koyduk.

Frak da bizce malûmdur. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Bir sualim vardır.

BAŞKAN — Buyurun.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Her hangi bir Batı memleketinde yalnız kravat mecburidir diye bir kayıt var mıdır? Yoksa kendilerinin okuduğu gibi bu mecburiyet koyu elbise midir?

İkincisi, ben Sentonun en devamlı üyelerinden biri olduğumu zannediyorum. Şimdiye kadar her hangi bir üye burada, kravatsız, ceketsiz geldiği için dışarı çıkarıldığını hatırlamıyorum. Böyle bir kimse dışarı çıkarılmış mıdır? Dışarı çıkarılmışsa, dışarı çıkaran Başkan, İctüzük hükmünün neresinden salâhiyet alarak çıkarmıştır? Komisyon başkanı biliyor mu?

İCTÜZÜK KOMİSYONU BAŞKANI AHMET YILDIZ (Devamlı) — Bunu elbette, sadece sayın Başkanın konuşması neticesi sizlere naklettiğim için, bu suale cevap vermeye kendimi yetkili görmüyorum. Sayın Başkan, «Millet Meclisinden gelirlerdi, dışarı çıkardık» dediler, bunun cevabını kendileri verir, her halde.

Ben koyu renk elbise okudum. İsviçre Ayan Meclisinde, kesin olarak hangi memlekette kravat hükmünün konduğunu pek hatırlamıyorum. Biz makûl olarak düşündük ve tecrübesi de olmuştur; ben hatırlıyorum, bâzı kimse-lerin kravatsız, ceketsiz olarak geldiklerini yuktardan locadan dinlerken gördüm. Mecliste. Binaenaleyh bu vâkı olmuştur.

Takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Ürgüplü.

Efendim, frak hakkında da tenvir buyursanız Yüksek Heyeti memnun oluruz.

SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Kayseri) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; eski 160, şimdi 155 nci madde diye okuduğumuz mevzu da, ki her halde 156 nci madde oluyor, birçok toplantılarımızda kalabalık olarak milletvekili arkadaşlar, bazan aramıza bazan da localara girerek yer alıyolar. Bu arada gene kendilerine yan localarda oturma hakkı tanınmış olan memur ve vekâletleri temsil eden zevat gelip müzakerelerimizi takibederler. Ben Riyaset ederken iki defa ve oturduğum yerden de bir iki defa yaz mevsiminde, kravatsız gelip arka sıralarda oturmuş olan bir iki arkadaşına haber göndererek, kravat ile gelmelerini rica ettim. Hüsnü telâkki ettiler, hiçbir hâdise çıkmadı. Her halde yanlarında kravat hazır olmadığı için ictimaa gelmediler. Böyle bir vaziyet olarak 4 hâdise hatırlıyorum. Bu şekilde gelen memurından bir arkadaşımız, burada müdirandan, umum müdürlerden bir zat, yazlık kıya-

fetle geldi, kendisine haber gönderdim, kravat-sız olduğu için çıktı. Diğer iki arkadaşımız milletvekili idi. Dışarda gayet nezaketle özür dilediler, yazlık kıyafet giydikleri için; «düşünemedik» dediler.

Şimdi kravatsız girip girmemek meselesi, diğer dünya parlâmentolarında «düzgün kıyafet» diye bu husus telâkki edilmektedir. İle, kravat veya elbise şu şekilde diye değil. Mese-lâ, alaca bulaca, iskoç tipi kumaşlarla dahi girmezler.

Gegen hâdise budur. Senato üyesi arkadaş-larımızdan hiç birisinin bu gibi ikaza ihtiyaç hissettirecek bir kıyafetle geldiklerini hatırla-mıyorum, böyle bir şey olmamıştır.

Fark mevzuuna gelince: Hatırlıyacığımız üzee, hemen biraz evvel, aynı konu müzake-re edildiğinde, Başkanlık Divanı koyu renk elbise ile vazifeye başladığı zaman, Sırrı Atalay ve Esat Çağa arkadaşlarımız bu mavza temas ettiler, diğer arkadaşlarımız meyanında. Bunun üzerine bize, «Madem ki, bir İctüzük hazırlanı-yor, bu İctüzüğe esas olmak üzere Frak giyme vaziyetinin dünya parlâmentolarında ne durum-da olduğu hakkında, bir kıyaslamaya imkân vermek için, Başkanlık tetkikatta bulunsun.» dediler. Nitekim birçok kanunları ve İctüzükle-ri de istemişlerdi onlar da Hariciye kanaliyle, ge-tirilip arkadaşların tetkikine arz edilmiştir.

Bu vazifeyi deruhde ettikten sonra Kıyafet mevzuunda iki kanaldan temasa geçtim. Evvelâ Dışişleri Bakanlığı ile temasa geçtim. Telgraf çekilerek sefaretlerimizden malûmat toplandı. İkincisi, buradaki Büyükelçiliklerle temasa geç-tim, onlardan malûmat topladım. Üçüncü ola-rak da bu hususta belki Senato tenevvür eder diye bu frak nasıl başlamış, yani Türkiye Bü-yük Millet Meclisinde, rahmetli Atatürk'ün irade-si ile bu nasıl bir hal şekline bağlanmıştır. Birinci Büyük Millet Meclisi şâzaları, hamdol-sun hayatta bulunan arkadaşlarla temas ettim. öğrendim.

Şimdi evvelâ bu noktayı kısaca arz etmek isterim. Bu arkadaşların izahı şudur. Birinci Millet Meclisi, birçok vilâyetlerin mümessilleri davet edilerek toplandı Rahmetli Atatürk de-ğişik kıyafet karşısında öyle taaccübe düşmüş ki, Meclisin düzgün bir kıyafete bir an önce kavuş-ması için faaliyete geçmiş. İlk Başkanlığı kendisi kalpak ile idare etmiş. Normal elbise

ile idare etmiş. Frak mevzuu ortaya çıkmış. Fransa Meclisinden ilham alarak, Riyaset Di-vanının frakla çıkmasını ve merasim günlerin-de, hattâ Divan Kâtiplerinin de aynı şekilde frakla iltihakını arzu etmişler, kabul edilmiş ve böylece Meclise iştirak etmiş olan arkadaşların kıyafetinin bu şekilde tecellisine vesile veril-miştir.

Bir endişe bugün var mıdır, yok mudur me-selesi kolaylıkla kabili takdirdir.

Bizim için esas, yaptığımız vazifedir. Sena-to nasıl takdir ederse o şekilde Başkanlık Diva-nının vazife göreceğine hiç şüphe yoktur.

Yaptığımız tetkikata göre aldığımız netice-ler şudur: Fransa'da koyu renk elbise; Bu da De Gaull iktidarından sonra frak kaldırılmıştır. Federal Almanya koyu renk elbise. İtalya koyu renk elbise. Belçika koyu renk elbise. Birleşik oturmunda Frak. Holânda çizgili pantolon, siyah ceket. İsveç koyu renk elbise, birleşik oturum-da Frak. Norveç'te koyu renk elbise. Yunanis-tan koyu renk elbise. Danimarka caketatay. Birleşik Amerika koyu renk elbise. Avrupa Konseyi koyu renk elbise. Birleşmiş Milletler Riyaset Divanı koyu renk elbise. Dünya Parlâ-mentoları Birliği koyu renk elbise. Not olarak, merasim günlerinde Frak, caketatay, çizgili pantolon ve siyah ceket giyilmektedir. Her hangi bir Devlet Reisinin bir Parlâmentoyu zi-yaretinde kendisinin kürsüden Parlâmento üye-lerine hitabı esnasında onun elbisesine uymak için Riyaset Divanı bu üç elbiseden birisinde muhayyerdir, onu ifade ediyor.

İngiltere'de tamamiyle hususi bir vaziyet vardır. Orada Başkan cübbe ve peruka ile Ri-yasete çıkar. Demek ki, bunun dışında şimdi-ye kadar tetkik ettiğimiz 13 memleketlerin teş-rîî faaliyet gören müesseselerinden koyu renk giyilmesi esasına dayanıyor. Danimarka'da, ce-ketatay, Belçika'da ve İsveç'te Senato ve Mil-let Meclislerinde caketatay giyiliyor. Senato ve Millet Meclislerinin birleşik toplantılarında frak giyiliyor, diğerlerinde koyu renk elbise giyilmektedir.

Senatoya bu malûmatı arz ettim. Ne takdir ederseniz, Riyaset Divanı o yolda hareket eder.

BAŞKAN — Sayın Atalay,

SIRRI ATALAY (Kars) — Ben vazgeçtim.

BAŞKAN — Sayın Esat Mahmut Karakurt,

ESAT MAHMUT KARAKURT (Urfa) -- Efendim, burada kravat mecburiyeti bana kalırsa, Senato'ya gelecek muhterem üyelerin Senato ile kabili telif olacak bir renk ve kıyafetle teşriflerini temin etmek üzere bir sembol olarak konmuştur. Yazın en sıcak günlerinde dahi kravatla gelmek mecburiyeti. Senato'ya hürmet edeceksiniz demektir.

Binaenaleyh, aziz arkadaşlarımızın da dediği gibi, burada karavattan bahsediliyor da neden çeketten bahsedilmiyor? Çünkü, kravat sembol olarak kullanılıyor. Kravat takılmadan gelinmiyen yere çeketsiz evleviyetle gelinmez. Binaenaleyh bu kravatı, burada bir sembol mahiyetinde olduğu için, kullanmakta fevkalâde fayda olduğu kanaatindeyim. Ben daha ileri gideceğim, ben yaz aylarında bâzı senatör arkadaşlarımızın Kızılay'da dolaştıkları ve âdabı içtimaiye nazaran caiz olmıyan kıyafetlerle buraya geldiklerine şahid oldum. Beni beyaz plâj elbisesiyle Senato'ya teşrif ettiler. Hattâ birkaç arkadaş, lâtife mahiyetinde, Senato'ya mı teşrif ettiniz, plâja mı teşrif ettiniz diye takıldığımı hatırlıyorum. Şimdi efendim, beyaz elbise dünyanın hiçbir yerinde, caddede giyilmez. Medeni memleketlerde bir beyaz elbiseli şahıs şehir içinde ve caddede elbette yoktur. Aneak sahil şehirlerinde giyilerek gezilir. Bir kere kravatsız Senato'ya girmeyi âdet ettiniz mi, kravatsız gelirken, bu sefer çeketsiz gelmeye başladılar. Hiç olmazsa bu sembol olarak kalırsa, Senato'ya girerken kendimize çekidüzen verme zarurefini hissetmiş oluruz.

Şimdi gelelim fraka; Reisin frak giymesi bence caiz bir iştir. Doğru bir harekettir. Reis, Senato'yu idare eden Reisin kıyafeti, heybetli oluşu elbette üyelere tesir eder. Reis evvelâ mimikleriyle, lisan ile, hali edvarı ile tesir edecektir. İkinci plânda ilim gelir. Baloya gitmek isteyenlerin smokinle gitmek mecburiyeti olduğuna göre, istediği kadar âlim bir zat olsun, istediği kadar mevki, makam sahibi bir zat olsun, herkes için olduğu gibi resmî bir baloya o zati smokinsiz kabul ederler mi? Binaenaleyh, herkesin nazarında hâzırâtın nazarında bu kıyafetin tesiri vardır. Kaldı ki, söz konusu kıyafeti vaz'edenin, ruhu şâdehsun Atatürk olduğunu Sayın Başkan da bize izah ettiler şimdi. Onun vaz'ettiği, bir örf haline gelmiş olan ve binaenaleyh, Senatonun

heybetiyle mütenasip bir havayı da yaratmak noktasından, Reisin frakla Riyaset mevkiinde bulunması fevkalâde doğru bir hareket olur, kanaatindeyim. Halen bunun Atatürk'ten mîras kalan bir hâtıra olması, bunun büsbütün devam etmesini temin eden en kuvvetli bir müeyyide olur. Kaldı ki, Millet Meclisi Reisi frakla Riyaset kürsüsünü işgal etmektedir. Bu ne biçim bir iştir ki, Millet Meclisi ile Senato arasında bu tehalüfün mânası nedir? Orada Reis frakla gelsin, bizde koyu elbise ve hattâ her hangi bir elbise ile gelebilsin. Darılmasın Sırrı Atalay arkadaşımız, kendisi koyu bir elbiseye de lüzum görmiyebilir, açık renk elbise ile gelebilir. (Soldan «Yok öyle bir şey» sesleri.)

BAŞKAN -- Vâkı değildir, efendim.

ESAT MAHMUT KARAKURT (Devamla) -- Şimdi, bu bakımdan bunun bir intizama konulması caizdir ve doğrudur. Madem ki, Millet Meclisinde Atatürk'ün bu ananesi devam ediyor; evleviyetle Senatonun da bu ananeyi devam ettirmesi doğru olur, kanaatindeyim.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN -- Sayın Özgüneş.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) -- Efendim, iki husus üzerinde mâruzatta bulunacağım. Tüzükte bir hukuki hükümle karşı karşıyayız. Bir şey söyleyip diğerini kasdetmeye zannediyorum ki, imkân yoktur. Aksine zararı vardır. Burada kravatı mecburî tutmak başka şeyler ihtiyari imiş gibi bir kanaat uyandırıyor. Ben kravata aleyhtar değilim. Senato'ya açık renk elbise ile dahi gelmemiştir. Ben şu kanaatteyim ki, mutlâka kravatlı olarak buraya gelmek lâzımdır. Buraya kravatsız gelmek çorapsız gelmek kadar ayıptır. Amma bunu buraya koymaya ihtiyaç yoktur. Tanzimat veya Cumhuriyetin ilk devirlerinde değiliz. 1963 senesindeyiz. 1963 senesinde Cumhuriyet Senatosu üyelerine tüzük hükmü gereğince kravat taktırıldığını görmesinler. Gönlüm buna razı değildir. Bugün, Türkiye'de muâşeret, artık tam manasiyle Batı muâşereti yerleşmiştir. Buraya da bir üyenin dahi kravatsız geldiği vâkı değildir. Sonra burada bizi dinlemek için dışarıdan gelenler için konmuş bir hüküm değil, Cumhuriyet Senatosu üyeleri için konmuş bir hü-

küm vardır. Bugün medeni kıyafete esasen Cumhuriyet Senatosu üyeleri riayet etmektedirler. Beyaz elbiseyle gelenlerin dahi boyunlarında kravatları vardır. Fakat beyaz elbise, kendilerinin kravatları çıkarması mânasına gelmez.

İkinci noktaya gelince: Cumhuriyet Senatosu Başkanı frak giysin, giymesin meselesi. Bu husus Kurucu Mecliste de müzakere oldu. Frak giyilsin mi, giyilmesin mi? O zaman merak ettim, bu «frak giyilsin» diyenlere bunun ne faydası vardır diye sordum; bana üç tane sebep gösterdiler. Birisi dediler, üyelerin göz zevkine bir hürmettir. Eğer bunu sadece Başkan değil de bütün Başkanlık Divanı üyeleri giyse idi, ben de reyimi verecektim. Evet, üyelerin göz zevkine bir hürmettir amma bütün Başkanlık Divanı üyeleri frak giyerse. Başkan frak giyer, Başkanlık Divanının diğer üyelerinin kimisi allı, kimisi morlu elbise giyerse, bu üyelere hürmet değildir.

İkincisi dediler; Başkanın üyelere karşı bir hürmetidir. Ben öyle zannediyorum ki, Başkanın üyelere olan saygısı, onların haklarına, bir bütün halinde veya fert olarak, hürmet etmekle tecelli eder. Yoksa, üzerine frak giysin, partizanlık yapsın, Heyeti Umumiye'nin haklarına riayet etmesin, her hangi bir ferdin haklarına taarruz eder; bu takdirde frak değil Napolyon üniforması giyse saygılı olmaz. O halde saygılı olmak için partizanlık illetine kendisini mutlak surette kaptırmamış olmalıdır, yoksa frak giymekle değil.

Üçüncüsü dediler ki, frank Başkanın otoritesinin şekli bir unsurdur. Bu şekli unsur 18. nevi için çok makbül idi. Şimdi dikkat buyurulursa cicili bicili üniformalardan sade üniformalara doğru bir gidiş vardır. Türk askerinin üniforması dünyanın en güzel üniforması vasfını biraz da basitliği, sadeliği ile kazanmıştır. Artık cıfcaflı kıyafetlerle bugün değil Mecliste, orduda dahi otorite sağlanmasına imkân yoktur. Bütün dünya orduları bu cicili bicili üniformaları kaldırmak yolundadır. Sade, temiz, dürrüst elbiseler tercih edilmektedir. Buna binaen bu üçüncü hususta da bir fayda mülâhaza edemiyorum.

Sonra, Başkanlık Divanının frak giymesinde bir mâna yoktur. Başkanlıkta esas olan tarafsız-

lıktır, kıyafet değil. İsterse buraya Napolyon'un elbiselerini giyip gelsinler, tarafsız kalmadıkça elbisenin ne ehemmiyeti vardır? Frak giymeye hiç de lüzum yoktur, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Aydınlar.

HİDAYET AYDINER (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim; itirazları bertaraf edebilmek için bir formül bulmak mümkündür, zannediyorum. Bu formül de şudur : Mehmet Özgüneş arkadaşımız buyurdular ve kendi fikirlerini ifade ettiler. Bunları umumi bir esasta toplamak lâzım gelir. «Üyeler, Genel Kurul ve komisyon toplantılarına münasip olmıyan kıyafetle giremezler.» Demek daha faydalı olur, kanaatindeyim. Bu münasip vaziyet zamana göre tâyin edilir. Yoksa, sadece kravattan bahsetmekle, ceketsiz gelmeye cevaz mı vereceğiz? Eğer bu maddenin muhafazası lâzımgeliyorsa böyle olmalıdır. Bu maddeyi tamamen de kaldırmak mümkündür. «Münasip olmıyan kıyafetle giremezler» demek kâfidir. Bu, Özgüneş ve diğer arkadaşlarımızın maksatlarını temin eder, zannediyorum.

BAŞKAN — Sayın Batur.

SUPHİ BATUR (Sinop) — Muhterem arkadaşlarım, frank meselesi bir mesele halinde devam ediyor. Sayın Suad Hayri Ürgüplü muhtelif memleketlerden misal vererek gayet tabiidir ki, kendi noktai nazarını da bu misalleri arasına ilâve etmiş oldular. Yani demek istiyorlar ki, filân filân memlekette frakâdeta yoktur. Binaenaleyh, bizde de olmasa olur gibi bir konuşmanın teması geliyor insanın aklına.

Şimdi, neden kisve olsun, olmasın meselesi tabii bir görüş farkıdır. Sayın Suat Hayri Ürgüplü'nün fikirleri de makuldür, yerindedir ve hürmete şayandır. Bizim aksi istikametteki fikrimiz, kisve giymek icap eder, tarzındadır. Neden İngilizler peruka takarlar. Bu kadar mı meczup insanlardır bunlar? Neden halâ, 1962 den sonra dahi peruka takarlar. Bunlar geleneklerine uymaktadırlar. Bunu sayın Karakurt arkadaşımız çok güzel ifade ettiler, belirttiler. Meclisin açılmasından bu yana bir teamül halinde, 40 senedir bu frak giyme işinin devam etmesi zannederim maksadı ifade etmeye kâfidir. Mademki, Senato Reisi kıyafet giymiyor; hâkimlerin cübbesini kaldıralım, buna muvazi olarak avukatların ve ilmî sınıfın, profesörlerin de cübbelerini kaldıralım. Bu da bir noktai

nazar olabilir. Amma artık bizim cemiyetimizde bir kisve geleneği veya mecburiyeti yerleşmiş bulunmaktadır. Biz sadece bunu ifade ettik, yoksa Avrupadan misâl almadık. Avrupadan misâl almak icabederse; bâzı yerlerde gündüz frak giyilmez bâzı yerlerde giyilir. Meselâ İngiltere'de gündüz frak giyilmez, ceketatay ile gelinir bunlar bir takım teamüllerdir, geleneklerdir. Biz diyoruz ki, diğer üyelere tefrik veya Senatoya mehabet verme bakımından göz zevkini tatmin etme bakımından, eski bir ananın devamı bakımından bunların yapılması lâzımdır, diyoruz. Bizim kanaatimiz budur. Buna karşı konuşan arkadaşların fikirlerine de hürmetimiz vardır. Bu kanaatleri kötü görüşler olarak bir tarafa itmek istemiyoruz. Heyeti Umumiye'den frakın kabulü için ıstırabında bulunuyoruz. Takdir yüksek Heyetini zindir.

BAŞKAN — Buyurun Alpiskender.

FERİT ALPİSKENDER (Manisa) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım; kıyafet hakkında değerli arkadaşlar çok kıymetli fikirler beyan ettiler. Hepsisi başka bir yönden bir değer ifade eder. Ben sayın Özgüneş arkadaşımızın, kıyafetlerde sadelik ve tabiiliğin carî ve hâkim olması fikrini çok enterasan buluyorum ve bunun en güzel misalini Türk Ordusunda görmekteyiz. Yakın zamanlara kadar subaylarımız Prusya varî, dimdik yakalar içinde vazifelerini yazın sıcağı altında ifa ederlerdi. Fakat yeni kıyafeti, Anglo Sakson âleminde kullanılan kıyafeti tatbik etmek istediğimiz zaman «biz bunu yapamayız» demişlerdi. Fakat bugün iftiharla beyan edebilirim ki, Türk subayları Anglo-Sakson âleminde gelen kıyafeti gayet güzel kullanmaktadırlar. Bütün dünya da bu duruma girmektedir ve bunların merasım kıyafetleri de malûmdur. Şimdi, sayın Başkanımızın ifade ettiklerine göre saydım, Avrupa devletlerinin yüzde 80 inde koyu renk elbise giyiyor. Bir kısmı ceketatay, bir kısmı siyah ceket ve çizgili pantolon giyiyor. Birleşmiş Milletler Assamblesinde, sayın Başkanımız beyan buyurmadılar ki, orada da frak mecburiyeti yoktur. Bütün milletlerin toplandığı bir Mecliste de frak mecburiyeti yoktur.

Özgüneş arkadaşımızın güzel bir şekilde ifade buyurdıkları gibi, kıyafette sadelik ve tabiilik esastır. Burada saatlerce devam eden müza-

kerelerden sonra, bir Parlâmento Başkanının frak gömleği. frak kıyafeti altında çektiği ıstırabı hesaba katmak en tabîî beşerî düşüncelerden biri olması lâzımdır.

Yalnız Karakurt arkadaşımın birinci fikrinde kendisiyle beraberim. Kravatın tüzükte kalmasında bendeniz de fayda umarım. Aşağı yukarı gelecek olan üyelere muayyen standart kıyafetle gelmelerini telkin ediyor. Kravat orada bir sembolden ibarettir. Bunun şekli değiştirilebilir. Fakat takdire bırakılırsa takdir belki sulistimal edilebilir. Onun için bu maddede Sayın Karakurt'la hemfikirim, kalmasına taraftarım.

Şimdi Başkanlık Divanının frak giyme meselesine gelince: Frak bugün hakikaten bütün medeni devletlerde hemen hemen kalkmıştır. Atatürk, âbanî, sarık, kalpak, fes gibi Babil Kulesini andıran, 72 kıyafetle gelen Parlâmento üyeleriyle karşı karşıya idi ve o zaman tahmin ederim muhtelif devletlerde de frak vardır. Ve bu sebeple frak münasip görüldü. Fakat zannediyorum Atatürk hiçbir zaman bir fikri sabitin esiri olmamıştır, o da bugün hayatta olsa idi kıyafette tabiilik ve sadeliği terah ederdi. Bendeniz ne koyu renk elbiseye ne de ceketataya taraftar değilim. Bütün bunların hepsinin ortasını bulmak lâzımdır. Siyah ceket ve çizgili pantolon, Riyaset Kürsüsünden mehabet bekleyen arkadaşları da tatmin eder. Bir başka nokta: Meselâ burada Sayın Başkanımız koyu renk elbise ile geliyor, sağına soluna bakıyoruz renkli renkli elbiseler var. Bu sebeple bütün Riyaset Divanının, kâtipler de dâhil olmak üzere, siyah ceket ve çizgili pantolon ve tabîî beyaz yaka da zaten onun içinde mevcuttur, giymelerini, bu şekilde bir kıyafetle mücehhez olmalarının daha iyi olduğunu, Cumhuriyet Senatosunun Millet Meclisinden değil, Millet Meclisinin Cumhuriyet Senatosundan hiza almasını ve Cumhuriyet Senatosunun yeni kurulmuş bir Meclis olması itibarıyla, bütün geleneklerini bilhassa zaruri olan itiyatlarına göre teşhiz etmesini uygun buluyor bir de teklif veriyorum. Yüksek tasviplerinize mazhar olursa bilhassa memnuniyet duyarım.

Hürmetlerimle...

BAŞKAN — Başka söz isteyen?... Buyurun Sayın Ahmet Yıldız.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU BAŞKANI AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Efendim, biz frakta Komisyonea ısrar ederiz. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

Zannedersem yanlış bir kanaat hâsıl oldu ve aksi kanaatleri de teyidetmektedir: Subaylarda artık basit kıyafet değil, birkaç senedir çok grapan kıyafete geçilmiştir. Eskiden olmıyan mestresler bugün artık çıkmış dünyanın her ordusunda da bunlar vardır. Birkaç seneden beridir ki, cidden şikâyetler vardı, büyük üniformalar kalkdıktan sonra büyük üniforma tezini savunanlar nihayet tâbiri İngilizceden gelmiştir ama, dilimize de geçmiş bir tâbiri söyliyeyim. Mestres denen kıyafet vardır ve eskisinden çok daha frapan ve eskisinden çok daha empresif kıyafet mevcuttur. Dünyada da bu kıyafetler var. Sonra frank geleneği de Türkiye'de mevcuttur. Bence, Yüksek Heyetinize Başkanlık etmekten daha yüksek ve merasime tabi vazifeler de pek azdır. Her halde yoktur da. Binaenaleyh, başka yerlerde frak giyen Başkan ve Başkanvekillerinin, Yüksek Heyetinize Başkanlık ederken giymesini ben çok daha makûl telâkki ederim. Sonra kravat için biz komisyonda bunu böyle sevk ettik, fakat, arzu ederseniz, «bunu düzgün kıyafetle katılırlar» şeklinde değiştirilmesinde mahzur görmüyor, isterseniz biz, kravat olarak söyledik, kravat olunca Sayın Karakurt'un buyurdıkları gibi, diğerini de dolaylı olsa dahi ifade ediyor, böyle olsun dedik. Ama mecburiyetindedir, diye hüküm biraz katı gelince, müeyyidesi de yoktur, dendi. Müeyyidesi yoktur, fakat çok kesin bir hükümdür. Buna «düzgün kıyafetle katılırlar» demiş, «tamamen koyu renkli bir elbise ile katılırlar» denir, takdir Yüksek Heyetinizindir. İkincisi düzgün kıyafet diye bir tâbiri Yüksek Heyetiniz makul görürse, bunu benimseriz, ama frakın lüzumlu olduğu kanısında olduğumuzu arz ederiz.

BAŞKAN — Komisyon niçin encümende bu meseleyi ele alıp getirmedi?..

İÇTÜZÜK KOMİSYONU BAŞKANI AHMET YILDIZ (Devamla) — Koyduk, sevk ettik, burada kalktı. (7 nei madde vardır sesleri)

BAŞKAN — Kudret Bayhan.

KUDRET BAYHAN — (Niğde) — Başkanlık Heyetinin, Riyaset Divanı âzalarının frak giymesi meselesi üzerinde bâzı arkadaşlarımız muhtelif fikirler ileri sürdüler. Acaba Başkanlık Divanından yalnız Başkan mı giysin, yoksa Başkanlık Divanına dâhil diğer iki kâtip arkadaşımız da kabul edilecek şekilde ve renkte elbise giysin mi? Bu mesele hakkında bendeniz de mâruzatta bulunacağım.

Arkadaşlar; frak giymek zor bir iştir. Çünkü frak giyen arkadaş burada 7-8 saat icabederse Heyeti Umumiye Riyaset ediyor, kürsüden kalkmıyor. Çektiği sıkıntı elbette ki malûmunuzdur. Benim şahsi kanaatime göre frak yerine, İngiltere'de olduğu gibi, cüppe giyilmesi daha pratik olur. Nitekim bâzı Heyeti Umumiye toplantılarında icabında iki defa, üç defa Başkan değiştiğini görüyoruz. Binaenaleyh, bütün başkanların burada frak giyip hazır kuvvet şeklinde beklemeleri mahzurludur. Halbuki hâkimlerin giydiği gibi cüppe giymek daha pratiktir. Çünkü cüppe hazırdır. Kaç tane Başkan olursa olsun giymek çıkarmak kolaydır. Bu bakımdan yalnız Başkanın değil kâtipler de dâhil olmak üzere 3 tane cüppe yaptırılması ve icabederse bir dakikada çıkarılıp giyilmesi suretiyle Heyeti Umumiye Riyaset edilmesi daha pratik ve uygun olur. Bu itibarla, fark yerine cüppeyi kabul ederseniz daha iyi bir şey olur. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Başka söz istiyen... Yok. Şimdi maddeyi fıkra fıkra reylerinize arz ediyorum.

Birinci fıkra kravat mevzuundadır.

Bu hususta Sayın Mehmet Özgüneş arkadaşımızın bir takriri vardır. Maddenin kaldırılmasını istemektedir. Diğer taraftan, Sayın Hidayet Aydın'ın da bir takriri vardır. Üyeler Genel Kurul ve komisyon toplantılarına munasibolmıyan kıyafetle giremezler şeklindedir. Evvelâ en aykırı teklif olan Sayın Özgüneş'in takririni okutarak oylarımıza sıra ile sunacağım.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Eski 161 nei maddenin İktüzükten çıkarılmasını arz ederim.

Tabii Üye
Mehmet Özgüneş

Başkanlığa

156 ncı maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Hidayet Aydınır

«Üyeler Genel Kurul ve komisyon toplantılarına münasibolmayan kıyafetle giremezler.»

BAŞKAN — Bu iki takrirden en aykırısı maddeyi tamamen kaldıranıdır. Bu takriri oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Hidayet Aydınır arkadaşımızın takririni tekrar okutarak oylarınıza arz edeceğim.

(Hidayet Aydınır'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi bir takrir daha var, okutuyorum.

Sayın Senato Başkanlığına

156 ncı maddenin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

İzmir

Ömer Lûtfi Bozcalı

MADDE 156. — Üyeler, Genel Kurula, komisyon toplantılarına kravatlı olarak katılırlar.

BAŞKAN — Komisyonun mütalâası?..

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ AMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Bu şekilde tadilini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Maddenin birinci hükmü bu şekildedir. İkincisi kıyafete aittir. İki takrir frak giyilmesini, bir takrir bütün Divan âzalarının siyah ceket, siyah pantolon giymesi, bir takrir de cübbe giyilmesi hakkındadır. Bunları birer birer okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Maddedeki eski 7 ncı maddenin son fıkrasının eski metni 150 ncı maddeden sonra bir madde olarak ilâvesini arz ve teklif ederim.

Madde : «Başkan ve Başkanvekilleri, C. Senatosuna Başkanlık ederken frak giyerler.»

Sinop

Suphi Batur

Yüksek Başkanlığa

156 ncı maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

MADDE 156. — Başkan ve Başkanvekilleri, C. Senatosuna Başkanlık ederken frak giyerler.

Yozgat

Sadık Artukmaç

Yüksek Başkanlığa

Maddeye (Riyaset Divanının, siyah ceket ve çizgili pantolonla) çıkmaları şeklinde bir kayıt konulmasını arz ve teklif ederiz.

Manisa

Ferit Alpiskender

Bursa

Cahit Ortaç

Senato Başkanlığına

Başkanlık Divanı üyelerinin «frak» yerine «cüppe» olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Niğde

Kudret Bayhan

BAŞKAN — Bunların içinde en aykırı teklif cüppe giyilmesi hakkındadır. Binaenaleyh, evvelâ sayın Kudret Bayhan arkadaşımızın Riyaset Divanı üyelerinin ve kâtiplerin cüppe giymeleri hakkındaki teklifinin reylerinize sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Ondan sonra, en aykırı teklif, sayın Ferit Alpiskender ve sayın Cahit Ortaç arkadaşlarımızın, Riyaset Divanının siyah ceket ve çizgili pantolon giymeleri hakkındaki takriridir. Takriri reylerinize arz ediyorum; Kabul edenler... Etmeyenler... Anlaşılmadı efendim. Takriri kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar... Kabul etmeyenler, lütfen ayağa kalksınlar... 13 e karşı 16 reyle kabul edilmemiştir.

O halde frak giyilmesi kabul edilmiş oluyor. (Arkışlar.)

BAŞKAN — 152 ncı madde encümenenden gelmiştir okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

152 ncı maddenin son fıkrası şu suretle tâyin edilmiştir.

C. Senatosu Genel Sekreteri, üyelerinin yurt içinde ve gerektiğinde yurt dışında tedavileri için özel kanuna göre lüzumlu tedbirleri alır.

Sözcü

Âmil Artus

BAŞKAN — Encümenenden gelen 152 ncı maddeye son fıkra olarak ilâvesi derpiş edilen teklifi reynize sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde, 156 yı okutarak reynize sunacağım :

KUDRET BAYHAN (Niğde) — 156 ncı madde hakkında bir takrir vermiştim, okunmadı; «Kravat» mecburiyeti mi, «kıyafet» mecburiyeti mi şeklinde...

BAŞKAN — «Evet efendim, arkadaşımızın takriiri, 156 ncı madde şerhinin lüzumuna binaen kıyafet mecburiyeti olarak düzeltilmesini arz ve teklif ederim» diyor. Madde başlığının, «kıyafet» olarak düzeltilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi okutuyorum efendim.

Kıyafet mecburiyeti

MADDE 156. — Üyeler, Genel Kurula ve komisyon toplantılarına kravatlı olarak katılırlar.

Başkan ve Başkanvekilleri, C. Senatosuna Başkanlık ederken frak giyerler.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekliyle reynize sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İçtüzükte değişiklik yapmak

MADDE 157. — Bu Tüzükte değişiklik yapılmasına dair teklifler ve bu Tüzüğün uygulanmasından doğacak anlaşmazlıklar, gerekli raporu hazırlayıp C. Senatosuna sunmak üzere, Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi reynize sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Encümenenden birkaç madde gelmiştir, bâzı arkadaşlar bunların tab ve tevziini arzu etmişlerdi. Fakat henüz yapılamamıştır.

Bununla beraber, bir iki basit madde vardır, arzu buyurursanız bunları okutayım. (Okunsun da bitsin sesleri) Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonca geri alınmış olan yeni 26 ncı madde yeniden düzenlenerek Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere sunulmuştur.

Komisyon adına

Sözcü

Âmil Artus

Komisyonca gizli oturum

Madde 26. — Bir komisyonca gizli oturum yapılmasını ilgili bakan yahut komisyon üyelerinin üçte biri isteyebilir.

Gizli oturumda, ilgili bakan veya onun temsil edeceği uzmanlarla komisyon üyelerinden başkası bulunamaz. Ancak bir milletvekili veya komisyon üyesi olmıyan bir C. Senatosu üyesi tarafından yapılan bir kanun teklifi görüşülmekte ise teklif sahipleri gizli oturumda hazır bulunabilirler.

Gizli oturum yapılması görüşmelerin sır olarak saklanması söz verilmek demektir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonca geri alınmış olan eski 64 ncü madde takdim edilmiştir. Genel Kurulun tasvibine sunulmasını rica ederim.

İçtüzük Komisyonu adına

Âmil Artus

Madde 61. — C. Senatosu görüşmeleri açıktır. Ancak mühim sebeplerden dolayı, en az on üye yahut bir bakan gizli görüşme teklifinde bulunabilir.

Bu teklif üzerine, dinleyiciler ve gerekirse memur ve hizmetliler toplantı salonundan çıkarılır. Teklif sahiplerinin gerekçeleri dinlendikten sonra teklifin kabulü veya reddi için görüşmesiz işari oya başvurulur.

Gizli görüşmeden açık görüşmeye geçilmesi-ne, Başkanın teklifi üzerine, Genel Kurul karar verir.

Gizli görüşme yapılmasını isteyenlerin isimleri Tutanak Dergisinde açıklanır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonca geri alınmış olan eski 66 ncı madde yeniden düzenlenmiş olup Genel Kurulun tasvibine arz olunması ricasiyle sunulur.

İçtüzük Komisyonu adına

Âmil Artus

Gizli oturum tutanak özetlerinin okunması,
tutanak ve teypin saklanması

Madde 63. — Gizli oturumun tutanak özetlerinin okunması için yine gizli oturum yapılır. Tutanak özetinin okunmasından sonra bu özet ve gizli oturuma ait teyp ve taktilo ile yazılmış olan Tutanak Dergisi bir zarfa konarak hazır bulunan Başkan ve Divan kâtipleri tarafından mumla mühürlenip C. Senatosu arşivine tevdi olunur.

Gizli tutanaklar en az on yıl geçtikten sonra C. Senatosu kararıyla yayınlanır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı?... Olmadığına göre maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer maddeleri müzakere etmek üzere...;

ESAT MAHMUT KARAKURT (Urfa) — Komisyondan bir ricada bulunacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

ESAT MAHMUT KARAKURT (Urfa) — Efendim komisyondan bir meseleyi de rica ederim, hallederek bitirsin ki, bu dâva bitsin. Bu Senatóda milletvekillerinin bulunması ve Millet Meclisi salonunda da Senatörlerin bulunması meselesi bir kaideye bir disipline tâbi tutulmalıdır. Bendeniz bu mesele dolayısıyla geçenlerde arz ettiğim mesele dolayısıyla Millet Meclisi Başkanı ile şahsen görüştüm. Millet Meclisi Başkanı, bana der ki, senatörlerin Millet Meclisi salonuna milletvekillerinin Senato salonuna gıtme hakkı yoktur, ve verilen karar bu mahiyettedir. Senatörler Millet Meclisi salonunda bulunamazlar, bu katıdır. Ancak, Millet Meclisindeki Senatóya tahsis edilmiş yerler, senatörlere ayrılmış olan yerler, dolmuş ve istiap haddini geçmiş ise, o zaman, lüzum görülürse Millet Meclisi Başkanlığı, arkadan iki sırayı senatörlere tahsis eder. Binaenaleyh «Kaide şudur.» dedi; Millet Meclisinde senatörlere tahsis edilmiş salonda, localar harîğ, yer yoktur. Şu halde, Senato salonunda da Millet Meclisi âzalarına tahsis edilmiş bir yer olmaması lâzımgelir. Milletvekilleri de Senato müzakerelerini takibetmek istiyorlarsa; kendilerine tahsis edilmiş olan localardan müzakereleri takibedebilirler. Bunun da Tüzükte tesbit edilmesini ve derhal milletvekillerine tahsis edildiği bildirilen karşıdaki tabloların da derhal buradan Muhte-

rem Başkanlık Divanı tarafından kaldırılmasını talep ve rica ederim.

BAŞKAN — Bu mevzu geçen oturumlardan birinde uzun uzadıya münakaşa konusu olmuştur, komisyondadır. Komisyon tetkikatını Heyeti Umumiye arz edecek, Heyeti Umumiye nasıl karar verirse, o suretle hareket edilecektir.

Komisyondan bir madde daha geldi, müsaa-denizle onu da okutuyorum.

Madde 124. (Sayın Sırrı Atalay'ın tavrının kabulü üzerine)

Alt Komisyon raporu

MADDE 124. — Bir C. Senatosu üyesine suç teşkil eden bir fiil isnadedilir ve alt komisyon isnadın ciddiyetine ve yasama dokunulmazlığının kaldırılması talebinin siyasi maksatlara dayanmadığına kanaat getirir ve kovuşturma konusu olan fiilen kamu oyundaki etkisi bakımından yahut üyenin şeref ve haysiyetini koruma yönünden dokunulmazlığın kaldırılmasında zaruret bulunursa yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında gerekçeli bir rapor düzenliyerek Anayasa ve Adalet Komisyonuna sunar.

Alt komisyon, birinci fıkradaki şartların bulunmaması yüzünden üyenin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasını uygun görmediği takdirde, kovuşturma ve yargılamanın üye sıfatının sona ereceği zamana bırakılması hakkında bir rapor düzenliyerek Anayasa ve Adalet Komisyonuna sunar.

Anayasa ve Adalet Komisyonu, alt komisyondan gelen rapor üzerinde görüşerek bir karar verir ve neticeyi Genel Kurula arz eder.

Anayasa ve Adalet Komisyonu, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ancak üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verebilir.

Genel Kurul, Anayasa ve Adalet Komisyondan gelen rapor üzerinde görüşerek kararını verir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, bu âna kadar komisyondan gelen maddeleri müzakere etmiş bulunuyoruz.

15 Ocak 1963 Salı günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 17,50